

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการประเมินหลักสูตรวิชาการงานและอาชีพ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยเสนอตามลำดับต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการประเมินหลักสูตร
2. ความเป็นมาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
3. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
4. หลักสูตรวิชากลุ่มการงานและอาชีพ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

สมิทร คุณากร (2518) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง โครงการให้การศึกษ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

แก้วตา คณะวรรณ (2521) ได้ให้นิยามของหลักสูตรไว้ดังนี้ หลักสูตรคือ การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรคือประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่โรงเรียนปรารถนา และหลักสูตรที่นั้นควรจะต้องเป็นหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการความสนใจของผู้เรียนอันสอดคล้องกับความต้องการของการศึกษาที่เหมาะสม ได้แก่

(1) สภาพทางเศรษฐกิจ

(2) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทางการศึกษา

- (3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม
- (4) สภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้
- (5) สภาพการเมืองการปกครอง
- (6) สภาพทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมและคุณธรรม

ภิญญ์ สาร (2525) ให้ความสำคัญเกี่ยวกับหลักสูตรว่าหลักสูตรน่าจะหมายถึงโครงการศึกษาที่โรงเรียนปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุผลทางการศึกษาตามแบบการศึกษา หลักสูตร คือ โครงการการเตรียมนักเรียนหรือเยาวชนของชาติให้เป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม สังคมแต่ละสังคมไม่จำเป็นที่จะต้องเหมือนกัน หรือจำเป็นเหมือนกัน สังคมไทยย่อมแตกต่างจากสังคมอเมริกันและสังคมอื่น ๆ หลักสูตรไทยจึงต้องอาศัยกฎเกณฑ์ที่ได้ศึกษารวบรวมมาจากสภาพความต้องการและสภาพความจำเป็นของสังคมไทย

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2527) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร คือ กิจกรรมหรือประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน ทั้งกิจกรรมและประสบการณ์เป็นคำที่ใช้แทนกันได้แต่มีความหมายแตกต่างกันตรงที่ว่า กิจกรรมเน้นที่กระบวนการ หรือการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนการสอนที่ไม่ได้บ่งบอกถึงความสำเร็จ สำหรับประสบการณ์มีจุดเน้นอยู่ที่การเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นการจัดประสบการณ์จึงหมายถึงการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

ทัศนีย์ สุภเมธิ (2531) กล่าวว่า ความหมายของหลักสูตรครอบคลุมตั้งแต่เอกสารที่เป็นทางการ ซึ่งมีการกำหนดรายละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา แต่ละระดับประกอบด้วยกลุ่มวิชาขอบข่ายของเนื้อหาทางวิชา พร้อมทั้งจุดหมาย แนวทาง โครงสร้าง และวิธีการจัดการเรียนการสอน รวมไปถึงมวลประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดให้นักเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ มีทักษะ และเจตคติที่ดีอันเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต

Bobbitt (1918) ได้ให้คำนิยามของหลักสูตรไว้ดังนี้ หลักสูตรคือ รายการของสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กและเยาวชนจะต้องทำและจะต้องประสบโดยการพัฒนาความสามารถเพื่อที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ใดที่คิดและเหมาะสมสำหรับการดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่

Saylor, Alexander & Lewy, (1981) ได้ให้นิยามของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรหมายถึง บรรดาความพยายามทั้งหมดของโรงเรียนในการ ที่จะก่อให้เกิดผลของการเรียนที่

โรงเรียนพึงปรารถนาทั้งในสถานการณ์ภายในและภายนอก

จากความหมายของหลักสูตรดังกล่าว มีผู้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ ดังนี้

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

(1) หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง

(2) หลักสูตร เป็นข้อกำหนดแผนการเรียนอันเป็นส่วนรวมของประเทศเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

(3) หลักสูตร เป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาลให้บุคคลที่ทำการเกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม

(4) หลักสูตร เป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมกระบวนการเรียนการสอน ในสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรร งบประมาณ อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร ฯลฯ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาด้วย

(5) หลักสูตรเป็นการดำเนินงานของผู้บริการการศึกษาเพื่อที่จะอำนวยความสะดวก และควบคุมดูแลและติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย

(6) หลักสูตร จะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของงานและพัฒนาการต่าง ๆ ของเด็กตามจุดมุ่งหมายการศึกษา

(7) หลักสูตร จะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตที่จะเป็นไปในรูปใด

(8) หลักสูตร จะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อไป

(9) หลักสูตร จะเป็นสิ่งบ่งชี้ความเจริญของประเทศ เพราะ การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศที่จัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลง ย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

กาญจนา คุณานุรักษ์ (2527) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. รายวิชาหรือรายการเนื้อหาที่สอนในโรงเรียน
2. ประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน
3. กิจกรรมการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์
4. สิ่งที่โรงเรียนผู้ปกครอง และสังคมคาดหวังหรือมุ่งหวังจะให้ผู้เรียนได้รับหรือ

มีคุณสมบัติในสิ่งนั้น ๆ

5. พาหนะที่จะนำผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของการศึกษา
6. สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทางกรเรียน และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
7. กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน
8. แผนหรือแนวทางหรือโครงการหรือข้อกำหนดในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
9. เอกสาร (หนังสือหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรอื่น ๆ)
10. วิชาความรู้สาขาหนึ่งที่วัดด้วยทฤษฎี หลักการและแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตร

สังค อุทรานันท์ (2528) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ด้วย 4 ลักษณะ คือ

(1) หลักสูตร คือสิ่งที่สร้างขึ้นนลักษณะของรายวิชา ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระ ที่ได้จัดเรียงลำดับความยากง่าย หรือเป็นขั้นตอนอย่างดีแล้ว

(2) หลักสูตร ประกอบด้วยประสบการณ์ทางการเรียน ซึ่งได้วางแผนไว้เป็นการล่วงหน้า เพื่อมุ่งหวังจะให้เด็กได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ

(3) หลักสูตร เป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นสำหรับให้ประสบการณ์ทางการศึกษาแก่เด็กในโรงเรียน

(4) หลักสูตรประกอบด้วยประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียน ซึ่งเขาได้ทำาได้รับรู้และได้ตอบสนองต่อการแนะแนวทางของโรงเรียน

กล่าวโดยสรุปแล้วความหมายของหลักสูตรอาจสรุปได้ว่า คือประสบการณ์ทั้งหลายที่สถาบันทางการศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่สถาบันทางการศึกษาวรรณา

1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา เพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของประเทศนั้นเน้นหนักไปในทิศทางใด ซึ่งเป็นผลโดยตรงต่อผู้เรียน สังคมและชาติ หลักสูตรเป็นตัวนำ และเป็นกรรมวิธี ในการที่จะทำให้เกิดความรู้ การถ่ายทอดวัฒนธรรม การเสริมสร้างทักษะ ปลุกฝังเจตคติ ค่านิยม และการเสริมสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทุก ๆ ด้าน (ทัศนีย์ สุภเมธิ์, 2531)

ทวี บรรจง (2532) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะทำให้ปรัชญาหรือความมุ่งหมายในการจัดการศึกษابรรลุผลตามความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ จะเห็นได้ว่าหลักสูตรมีความสำคัญต่อผู้เรียนอย่างมากมาย แต่ครูส่วนมากมักมุ่งให้การสอนเนื้อหาวิชาให้ครบตามหลักสูตร โดยมิได้คำนึงว่าหลักสูตรคืออะไร ดังนั้นหลักสูตรจึงมิได้เกิดประโยชน์กับนักเรียนตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้

1.3 ลักษณะของหลักสูตรที่ดี

1. เจาะจงเฉพาะเรื่องที่โรงเรียนมีเหตุผลว่าจะทำให้
2. คำนึงถึงพัฒนาการของเด็กและความต้องการของชุมชน
3. ส่งเสริมสนับสนุนวิธีสอนที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยจัดการสอนเนื้อหาวิชาเพื่อสนองความต้องการ ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน
4. ต้องเน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างครู-นักเรียน และระหว่างนักเรียน-นักเรียน และมีเนื้อหาวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเด็ก
5. ต้องแนะแนวความเป็นอยู่ในชีวิตจริง ของเด็ก วิชาที่จะจัดนั้นต้องมีความสัมพันธ์กับความเป็นอยู่ในชีวิตจริง ๆ ของเด็ก
6. สนับสนุนการใช้สื่อการสอน
7. ส่งเสริมให้เด็กได้ทำงานร่วมกัน วางแผนร่วมกันและประเมินผลงานร่วมกัน
8. ส่งเสริมให้เด็กเรียนด้วยวิธีการค้นคว้า เพื่อให้เด็กได้มีความรู้กว้างขวาง มีทัศนคติที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์
9. จัดเนื้อหาวิชาให้เพียงพอสำหรับการส่งเสริมให้เด็กได้เจริญงอกงามทุก ๆ ด้าน

10. เพิ่มพูนทักษะเบื้องต้น (Basic Skills) อันได้แก่

- 1) การอ่านหนังสือได้ดี
- 2) การเขียนหนังสือได้ถูกต้อง
- 3) การคิดเลขได้อย่างคล่องแคล่วแม่นยำ
- 4) การพูดได้ชัดเจน
- 5) การฟังอย่างตั้งใจและสนใจ
- 6) การสังเกตได้อย่างถี่ถ้วน
- 7) การร่วมมือกับหมู่คณะได้ดี
- 8) การสามารถแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้
- 9) การสามารถเลือกและตัดสินใจได้อย่างฉลาด

11. มีความยืดหยุ่น (Flexible) ได้ตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

1.4 องค์ประกอบหลักสูตร (Curriculum Components) นักการศึกษาได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

พจน์ สะเพียรชัย (2515) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไปจะประกอบด้วย 6 ส่วนใหญ่ ๆ

1. ปรัชญาและปัญหา
2. ความมุ่งหมาย
3. เนื้อหาวิชา
4. วิธีการเรียนการสอน
5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
6. การบริหารหลักสูตร และการบริหารวิชาการ

สมิทร คุณากร (2520) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร คือ

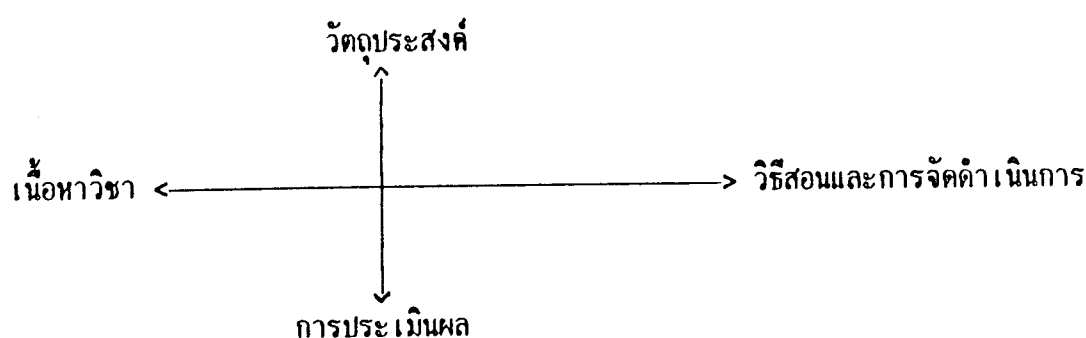
1. ความมุ่งหมาย (Objectives)
2. เนื้อหาวิชา (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)

4. การประเมินผล (Evaluation)

Taba (1962) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร 4 ด้าน คือ

1. วัตถุประสงค์
2. เนื้อหาวิชา
3. วิธีการสอน และการจัดดำเนินการ
4. การประเมินผลตามหลักสูตร

ดังแสดงไว้ในแผนภูมิ

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของหลักสูตร

Taba (1962) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรที่สำคัญ คือ จุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ เนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผล กล่าวคือ

(1) จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะจะเป็นเครื่องชี้ถึงเป้าหมายและเจตนารมณ์ของหลักสูตรว่าต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นเช่นใด จุดมุ่งหมายของหลักสูตร แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1) จุดมุ่งหมายทั่วไป เป็นจุดมุ่งหมายที่ได้กล่าวไว้กว้าง ๆ และค่อนข้างเป็นลักษณะของปรัชญาและเน้นที่คำนึงมากกว่าการเน้นทางด้านจิตวิทยาหรือการเรียนการสอน จุดมุ่งหมายทั่วไปจะพบได้ในส่วนแรก ๆ ของหลักสูตร ซึ่งจะแสดงถึงจุดหมายและเจตนารมณ์โดยทั่วไปว่าหลักสูตรนั้น ๆ มีความประสงค์ต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นเช่นใด

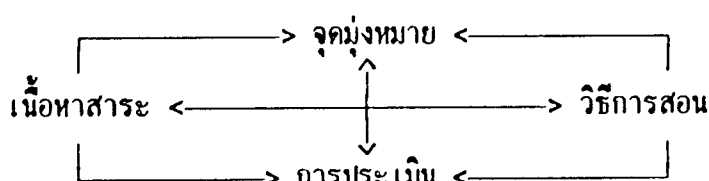
2) จุดมุ่งหมายเฉพาะ เป็นจุดมุ่งหมายที่เน้นการประยุกต์มากกว่า ที่จะกล่าวอย่างกว้าง ๆ ในเชิงปรัชญา กล่าวคือ เป็นจุดมุ่งหมายที่ไว้นส่วนที่เป็นจุดมุ่งหมายของ กลุ่มวิชาหรือรายวิชาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหลักสูตรนั่นเอง

(2) เนื้อหาวิชา จะเป็นสื่อกลาง (Medias) ที่จะพาผู้เรียนไปสู่จุดหมายของหลักสูตร

(3) กระบวนการเรียนการสอน จะเป็นสื่อกลางที่จะนำผู้เรียนไปสู่จุดหมาย ของหลักสูตรเช่นกัน ดังนั้นหลักสูตรควรจะเสนอแนะในการจัดกิจกรรมหรือวิธีการสอนให้สัมพันธ์กับเนื้อหา เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

(4) การประเมินผล จะเป็นการเสนอแนะแนวทางการดำเนินการวัดและประเมินผล ที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับหลักสูตรนั้น ๆ (สังัด อุทรานันท์, 2528)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เราจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบทั้ง 4 นี้มีความสัมพันธ์กัน อย่างใกล้ชิด ดังภาพประกอบข้างล่างนี้

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของหลักสูตร

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้ง 4 นั้น แสดงให้เห็นได้โดยเครื่องหมายที่เป็นเส้นหัวลูกศรทั้งสองทิศทาง ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า จุดมุ่งหมายเป็นสิ่งที่ตั้งไว้ ซึ่งจะสอดคล้องกันกับเป้าหมายใหญ่ อันได้แก่ แผนการศึกษาชาติ ซึ่งเป็นนโยบายของประเทศ จากจุดมุ่งหมายก็จะเชื่อมโยงมายังเนื้อหาสาระและวิธีการที่จะสอน จากนั้นก็จะเป็นการประเมินผล เพื่อที่จะทราบว่าเนื้อหาที่จะสอนโดยวิธีการสอนนี้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่ ถ้าได้ก็แสดงว่าจุดมุ่งหมายเนื้อหา และวิธีการสอน ที่ได้จัดวางไว้นั้นเป็นสิ่งที่ยู่ในประเด็นที่ต้องการ ควรจะคงไว้ต่อไป แต่ถ้าประเมินแล้วเกิดพบว่าองค์ประกอบทั้งสามที่วางไว้ไม่สัมพันธ์กัน คือสอนแล้ว ไม่บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ก็ต้องย้อนมาพิจารณาว่า ส่วนใดบ้างที่บกพร่อง สิ่งที่ต้องพิจารณา

ก็คือ จุดมุ่งหมายที่วางไว้นั้น มีความแจ่มชัดเพียงไร ครูผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจแจ่มแจ้ง หรือไม่ว่า จะต้องปฏิบัติอย่างไร จึงจะบรรลุวัตถุประสงค์นี้ได้ นอกจากนั้นยังต้องพิจารณาถึงว่าจุดมุ่งหมายที่วางไว้สูงเกินกว่า ความสามารถที่ครูทั่ว ๆ ไปควรจะปฏิบัติได้หรือไม่ ถ้าสมมติว่าจุดมุ่งหมายที่วางไว้ดีแล้วก็ต้องกลับไปพิจารณาถึง เนื้อหาสาระที่นำมาซึ่งสามารถเป็นสื่อในการฝึกทำให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการหรือไม่ เนื้อหาที่มีความซับซ้อนเกินกว่าที่ครูจะจัดทำให้ง่ายขึ้นได้หรือไม่ ถ้าสมมติว่าเนื้อหาดีถูกต้องตามหลักการ เหตุผลก็ต้องย้อนกลับไปดูกลวิธีการสอน ครูมีพฤติกรรมการสอนอย่างไร ใช้กลวิธีการสอนอย่างไรบ้าง เป็นกลวิธีการที่จะส่งเสริมให้เกิดผลตามตามจุดมุ่งหมายได้หรือไม่ ความจริงแล้วกลวิธีการสอนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะสามารถช่วยย่นการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ (อารมณ เพชรชื่น, ม.ป.ป.)

ดังนั้นหลักสูตรทุกหลักสูตรจะมีลักษณะสมบูรณ์ต้องมีองค์ประกอบครบถ้วนทั้ง 4 ประการ อันได้แก่ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา วิธีการสอนและการประเมินผล จึงจะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้ง ด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ

1.5 การนำหลักสูตรไปใช้

สังัด อุทรานันท์ (2528) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลดี จะขึ้นอยู่กับบทบาทของหน่วยงานส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นกล่าวคือ หน่วยงานส่วนกลางจะต้องมีบทบาทเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรและพัฒนาสูตร สำหรับหน่วยงานส่วนท้องถิ่นมีบทบาทเกี่ยวกับประเมินและเก็บข้อมูลด้านการติดตามผลการใช้หลักสูตร ให้การสนับสนุนแก่ครูผู้สอนและโรงเรียนในเรื่องนวัตกรรม และพัฒนาวัสดุและสื่อสำหรับโปรแกรมต่อไป ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นการพิจารณาถึงบทบาทของหน่วยงานแต่ถ้าหากเราพิจารณาถึงบทบาทของบุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร เราจะพบว่าบุคคลเหล่านี้จะมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพที่ดี คือ นักวิชาการ ซึ่งได้แก่ ศึกษานิเทศก์ หรือนักวิชาการที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนหัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้าสาขาวิชา ครูผู้สอนและบุคลากรอื่น ๆ ซึ่งได้แก่บรรณารักษ์ นักเทคโนโลยีทางการศึกษา นักวัดผล นักแนะแนว เป็นต้น

ถ้าหากหน่วยงานหรือบุคลากรทุกฝ่ายได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ ก็สามารถคาดการณ์ได้ว่า การใช้หลักสูตรจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีปัญหา เกิดขึ้นน้อย อันจะช่วย

ทำให้หลักสูตรประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ได้มากที่สุด

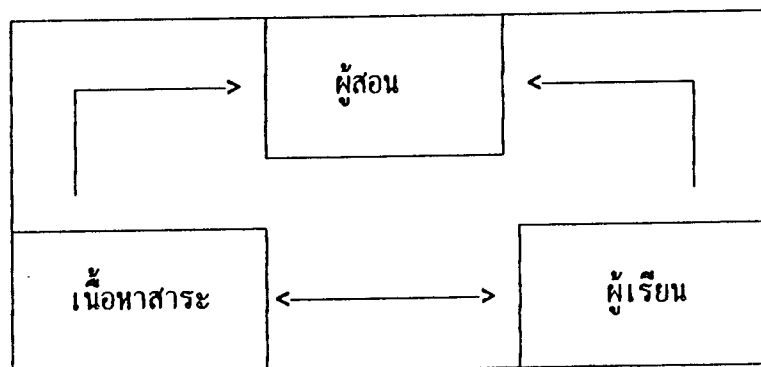
อนึ่งในการนำหลักสูตรไปใช้เราควรพิจารณาถึงกิจกรรม 3 ประการ ดังที่ อดองค์ วิชาลัย, (2530) สรุปไว้ คือ

1) การปรับเพื่อนำไปสู่การสอน เช่น ผู้มีบทบาทในการนำหลักสูตรไปใช้ ควรจะศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแม่บทกับแผนการสอนในด้านจุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีการสอนและการประเมินผล เป็นต้น

2) การจัดเตรียมดำเนินการ เช่นผู้บริหารโรงเรียน ควรจัดเตรียมดำเนินการก่อนที่จะนำหลักสูตรไปสู่การสอน โดยจัดประชุมครูในโรงเรียนก่อนเปิดเรียนในแต่ละภาคเรียนเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจเรื่องหลักสูตรและการวางแผนการสอนร่วมกัน เป็นต้น

3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ครูจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผู้บริหารเป็นหุ้นส่วนเพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาการสอนให้ดียิ่งขึ้น

ดังนั้นการนำหลักสูตรไปใช้ เราควรจะได้พิจารณาถึงกิจกรรมทั้ง 3 ด้านนี้ และบุคลากรทุกฝ่ายจะต้องทำหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี ดังเช่น ครู เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเราถือว่าคุณภาพของครูเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุจุดหมายของหลักสูตร รัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2527) กล่าวว่า ครูยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการองค์ประกอบของการสอนทั้ง 3 ประการ อันได้แก่ครูผู้สอน เนื้อหาวิชาและผู้เรียน ซึ่งครูจะต้องมีคุณภาพเพราะครูเป็นผู้ควบคุมเนื้อหาวิชา ตลอดจนสถานการณ์การเรียนรู้ ดังนั้น ครูจะต้องมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน รู้ธรรมชาติความต้องการและภูมิหลังของนักเรียนแต่ละคนพอสมควร จึงจะทำให้การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้สิ่งที่ช่วยให้การสอนของครูได้ผลดียิ่งขึ้นอีก คือบรรยากาศของการเรียนการสอนที่ดีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับคุณภาพและความเหมาะสมของปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้งสามกล่าวคือ ถ้าผู้สอนเลือกสรรเทคนิควิธีและกิจกรรมการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและตัวผู้เรียนแล้วบรรยากาศที่ดีก็จะเกิดขึ้นได้จากการที่ผู้สอนได้เลือกเทคนิควิธีการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและเนื้อหาวิชาที่จะสอน ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 3 บรรยากาศที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน เนื้อหาสาระ และผู้เรียน
 รัชชัย ชัยจิรฉายากุล, 2527 หน้า 233

เมื่อมีการนำหลักสูตรไปใช้แล้ว ย่อมต้องการจะทราบถึงคุณภาพของหลักสูตร ดังนั้นควร
 จะได้มีการประเมินหลักสูตร เพื่อจะได้ข้อมูลในการตัดสินใจ แก้ไขและปรับปรุงหลักสูตรให้
 เหมาะสมต่อไป

1.6 การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการหาข้อมูล เก็บข้อมูล เพื่อนำมาใช้ให้เป็น
 ประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกวิถีทางที่ดีกว่าเดิม (ทิสนา แชนมณี, 2526) การประเมิน
 หลักสูตรก็เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมาย ปัญหา อุปสรรคและ
 สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคนั้น (สุมิตร คุณากร, 2528) ผลที่ได้จากการประเมิน
 จะเป็นข้อมูลในการตัดสินใจแก้ไขและปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการ
 ของสังคม (รัชชัย ชัยจิรฉายากุล, 2527) ดังนั้นการประเมินหลักสูตรจึงเป็นกระบวนการใน
 การศึกษาส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรได้แก่ปรัชญา หลักการ ความมุ่งหมาย โครงสร้าง
 เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน สถานที่เรียน การบริหารหลักสูตร
 และประสิทธิภาพของผู้สำเร็จการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อพิจารณาคูณค่าของหลักสูตรว่ามีคุณภาพได้ผล
 ตามความหมายหรือต้องปรับปรุงแก้ไข

การประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยนำผลจากการวัด
ในแง่ต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมิน เพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน และสรุปว่า จะให้คุณค่าของหลัก
สูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นว่าเป็นอย่างไร มีคุณภาพหรือไม่เพียงใด หรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่
กำหนดไว้หรือไม่ มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขบ้าง (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2525)

การประเมินหลักสูตร เริ่มต้นใน ค.ศ. 1930 โดย Ralph Tyler ให้ความคิดว่าการ
ศึกษา คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้นการประเมินหลักสูตรก็คือการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีผลมาจากการ
สอนและหลักสูตร (อุทุมพร ทองอุทัย, 2520) ส่วน Stufflebeam (1977) ได้ให้แนวคิดว่
การประเมินหลักสูตร คือกระบวนการในการหาข้อมูล เก็บข้อมูลเพื่อที่จะนำมาใช้เป็นประโยชน์
ในการตัดสินใจทางเลือก และสุจริต เพียรชอบ (2523) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรจึง
เป็นกระบวนการที่สำคัญ เพราะเป็นการหาคำตอบว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้
หรือไม่นอกจากนี้จากประเมินหลักสูตรที่ดี ควรมีโครงการประเมินที่แน่นอน

เสริมศรี ราชสร (2523) เน้นว่าการประเมินหลักสูตรเป็นเรื่องที่ผู้วางแผนประสบการณ์
เรียนรู้จะต้องคำนึงถึงวิธีการที่จะพิจารณาว่า หลักสูตรที่จัดขึ้นถูกต้องหลักการจัดมากน้อยเพียงใด
การประเมินหลักสูตร จึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการพัฒนาหลักสูตร จะเห็นได้ว่าการประเมิน
หลักสูตรมีขั้นตอนที่ซับซ้อนต้องกำหนดลงไปให้ชัดเจนว่าจะประเมินอะไรให้แน่นอน มีการหาข้อมูล
การรวบรวมข้อมูล เพื่อกำหนดเกณฑ์และเครื่องมือในการประเมินรวมทั้งการวิเคราะห์ผลของ
การประเมินต้องกระทำอย่างระมัดระวัง และมีความเที่ยงตรง

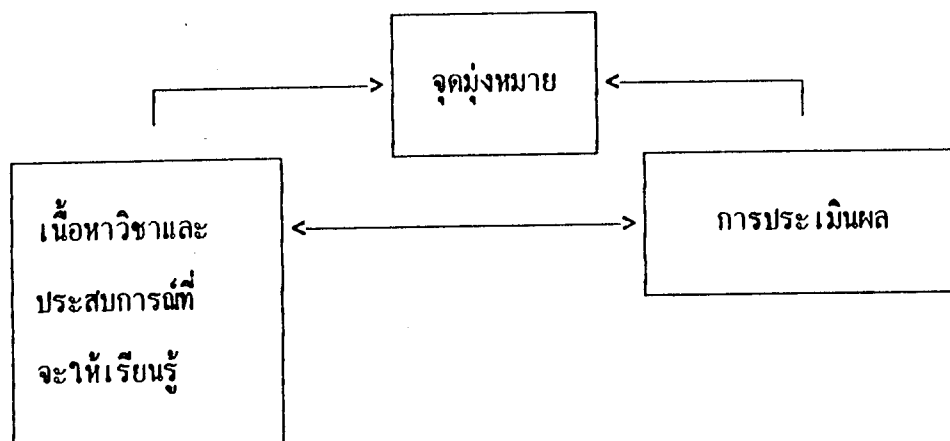
1.7 รูปแบบของการประเมินหลักสูตร แบ่งได้หลายรูปแบบ คือ

(1) รูปแบบที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal-Attainment Model) เน้นวัตถุประสงค์
หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นหลักในการประเมิน ผู้ประเมินจึงต้องกำหนดจุดมุ่งหมายและ
ตีค่าจุดมุ่งหมายเหล่านี้ เพื่อพิจารณาว่า สิ่งที่จะประเมินบรรลุจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด ผู้มี
ความคิดในแนวนี้ได้แก่ Tyler, Taba, Hammond และ Michael (อ้างถึงใน พินดา
กาญจนาคุต, 2531)

1) รูปแบบการประเมินผลของ Tyler (Tyler's Model of Evaluation)

ใช้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นเกณฑ์ รับผิดชอบการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามต้องการ เป็น

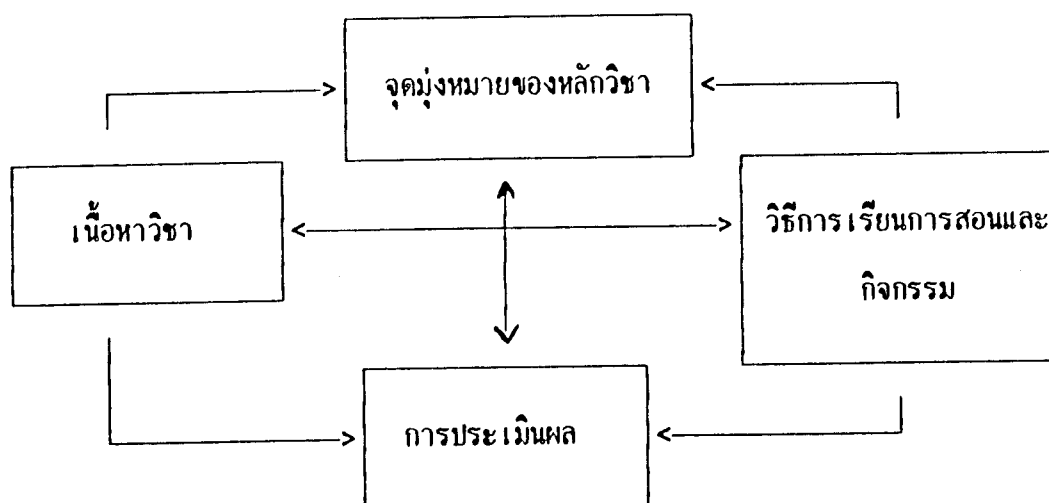
การพิจารณาความก้าวหน้าของผู้เรียนว่าเกิดพฤติกรรมตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายหรือไม่ ดังรูปภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4 รูปแบบการประเมินผลของ Tyler

พนิดา กาญจนาคุต, 2531 หน้า 21

2) รูปแบบการประเมินผลของ Taba (A Conceptual Framework for Curriculum Design) การประเมินผล จะยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลักของการประเมิน ดังนี้

ภาพที่ 5 รูปแบบการประเมินผลของ Taba

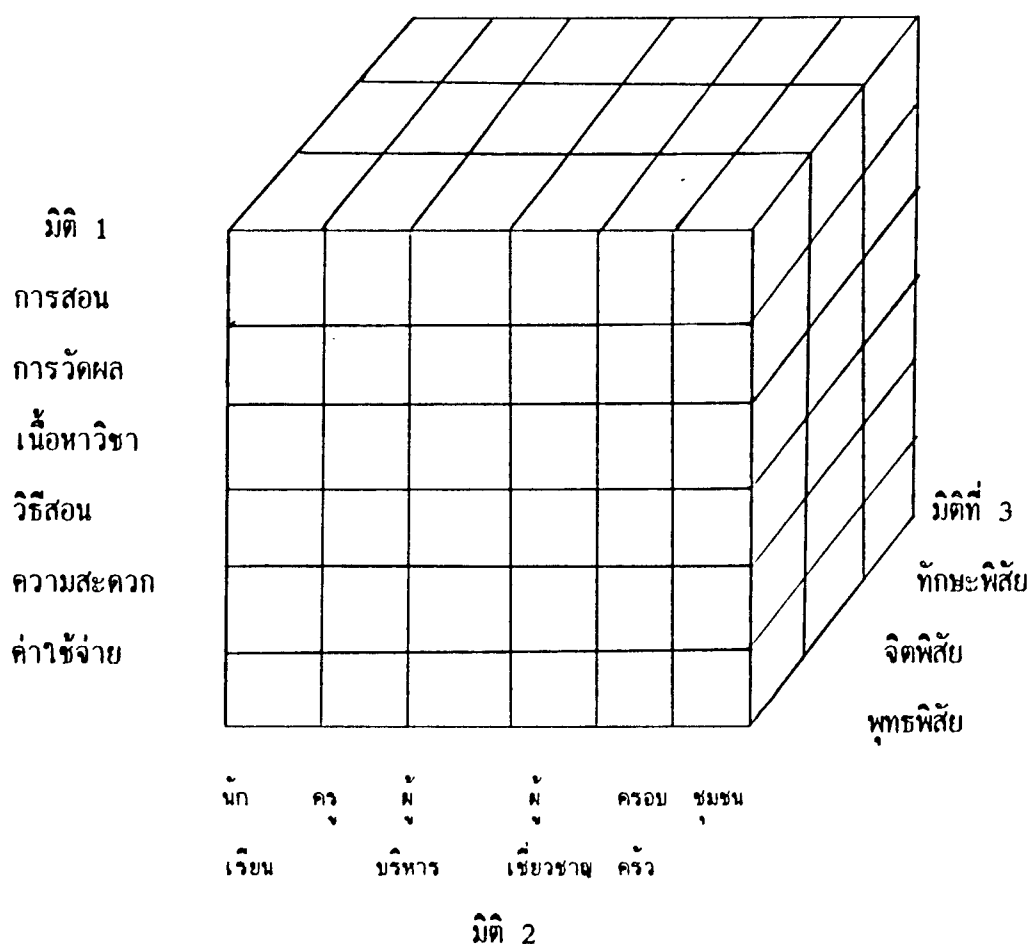
พนิดา กาญจนาคุต, 2531 หน้า 12

3) รูปแบบการประเมินของ Hammond เป็นโครงสร้างการประเมินสามมิติ ประกอบด้วย

มิติที่ 1 ด้านการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดชั้นเรียนและตารางสอน เนื้อหา วิชา วิธีการสอน วัสดุอุปกรณ์และค่าใช้จ่าย

มิติที่ 2 ด้านสถาบัน ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้บริหาร ครอบครัวยุติธรรม และชุมชน

มิติที่ 3 ด้านพฤติกรรม ได้แก่ ความรู้ความจำ เจตคติและทักษะ

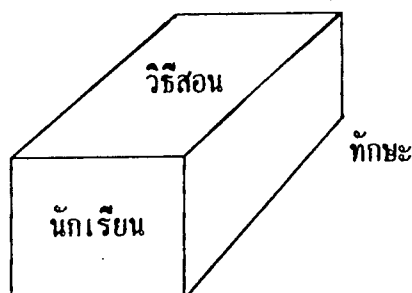

ภาพที่ 6 ภาพโครงสร้าง 3 มิติ ตามรูปแบบประเมินผลของ Hammond

พินิจ กาญจนานุกต, 2531 หน้า 14

จากรูปจะเห็นว่า มิติที่ 1 และมิติที่ 2 ให้ข้อมูลเชิงอธิบาย มิติที่ 3 ให้ข้อมูลที่เป็นวัตถุประสงค์ว่าจะให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมมาบ้าง ทั้ง 3 มิติจะสัมพันธ์กัน เช่น ผู้ประเมินต้องการ

ทราบว่าจะถ้าใช้วิธีสอน (มิติ 1) จะทำให้นักเรียน (มิติ 2) เกิดทักษะ (มิติ 3) ตามที่ต้องการหรือไม่ ผู้ประเมินจะพิจารณาความสัมพันธ์ของมิติทั้งสามในรูปของลูกบาศก์ต่อไปนี้

ภาพที่ 7 ความสัมพันธ์ของมิติทั้ง 3

พนิดา กาญจนาคุต, 2531 หน้า 13

4) แนวคิดของ Michael และ Metfessel เสนอว่าการประเมินหลักสูตรควรใช้วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นหลัก ซึ่งมาจากการพิจารณาของนักการศึกษา นักปรัชญา นักจิตวิทยา นักเรียนและบุคคลทุกอาชีพในสังคมนั้น ๆ

(2) รูปแบบที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก (Criterion Model) ถือว่าถ้ามีการประเมินหลักสูตรต้องอาศัยเกณฑ์ภายนอกของระบบหลักสูตร แต่ถ้าประเมินผลการเรียนการสอนหรือเนื้อหาวิชาต้องอาศัยเกณฑ์ภายในของระบบหลักสูตร โดยพิจารณาว่าสิ่งที่ต้องการประเมินมีคุณค่าถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ผู้พิจารณากำหนดเกณฑ์หรือตัดสินคุณค่าของหลักสูตร คือ ผู้ทรงคุณวุฒิทางหลักสูตรของวิชานั้น ๆ ผู้ที่เสนอรูปแบบการประเมินผลตามแนวนี้นี้ ได้แก่ Stake เสนอรูปแบบการประเมินผลชื่อ The Stake Congruent Contingency โดยเสนอให้เห็นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นมาเป็นหลักสูตร แนวความคิดของเขาต่างจากคนอื่นในด้านที่ว่า ถ้าพบว่าผลผลิต ของหลักสูตรไม่ดีแล้ว ไม่ได้หมายความว่าเนื้อหาของหลักสูตรจะไม่ดี แต่ผลที่เกิดขึ้นอาจจะเกิดจากองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น การจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม ผู้สอนหรือผู้เรียน

รูปแบบแนวความคิดของ Stake เขียนเป็นแผนการได้ดังนี้

	Intents (ผลที่คาดหวัง)	Deservation (ผลที่เกิดขึ้นจริง)	Standards (มาตรฐานที่ใช้)	Judgement (ที่มาของการตัดสินใจ)
สิ่งนำเข้า (Input)	ควรมีปัจจัยใดบ้าง ที่จะเอื้ออำนวย ในการเรียน- การสอน	ภาวะที่มีอยู่จริง ก่อนการเรียน การสอน		
กระบวนการ (Process)	ควรดำเนินการ เรียนการสอน อย่างไร	การเรียนการสอน จริง ตามที่สังเกต ในขณะที่มีการเรียน		
ผลผลิต (Outcome)	ต้องการให้เกิดผล อย่างไรหลังจาก จบการเรียนการ สอนแล้ว	ผลที่ได้รับหลังจาก การเรียนการสอน จบลงแล้ว		
ตารางมิติเชิงบรรยาย			ตารางมิติเชิงตัดสิน	

ภาพที่ 8 รูปแบบแนวความคิดของ Stake

ในส่วนของการประเมินเชิงบรรยาย ต้องพิจารณาข้อมูลในแนวตั้ง ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ในแนวนอนต้องพิจารณาถึงความสอดคล้องกัน เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่เกิดขึ้นตามแนวตั้งสอดคล้องกับข้อมูลที่คาดหวังไว้หรือไม่ เมื่อพิจารณาแล้วพบว่ามีความสัมพันธ์กันในแนวตั้งและมีความสอดคล้องกันในแนวนอน แสดงว่าหลักสูตรหรือกระบวนการวิชานั้นเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้

อย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนของการวินิจฉัยตัดสิน จะเป็นเกณฑ์มาตรฐานเพื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้มาจากการวินิจฉัยบรรยาย ซึ่งแบ่งเป็น

- มาตรฐานที่ใช้ในการประเมิน
- ที่มาของการตัดสินใจว่าหลักสูตรบรรลุจุดหมายหรือมีประสิทธิภาพเพียงใด ต้องปรับปรุง

เปลี่ยนแปลงจุดใด มีปัจจัยอะไรเป็นตัวเกื้อหนุน

(3) รูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจ (Decision Model) โดยอาศัยการประเมินผลเปรียบเทียบข้อมูลหรือสิ่งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของหลักสูตร กับมาตรฐานที่ผู้ประเมินกำหนดไว้ ผู้ที่เสนอรูปแบบนี้ ได้แก่ Stufflebeam และ Provus

1) รูปแบบการประเมินผลของ Stufflebeam เน้นว่าการประเมินผล คือ กระบวนการในการหาข้อมูล เก็บข้อมูลและใช้ข้อมูล เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกและวิธีการที่ดีขึ้น โดยพิจารณาว่าควรจะใช้การประเมินผลแบบใด เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในแต่ละขั้นตอนของหลักสูตร ดังนี้

ที่คาดหวัง

ที่เป็นจริง

ผลที่ได้	(1) การประเมิน สภาวะแวดล้อม	(4) การประเมิน ผลผลิต
วิธีการ	(2) การประเมิน ปัจจัยเบื้องต้น	(3) การประเมิน กระบวนการ

ภาพที่ 9 รูปแบบการประเมินผลของ Stufflebeam

การประเมินตามแนวความคิดนี้ ต้องทำการประเมินเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน เพื่อให้สอดคล้องกันและผู้ประเมินต้องเสนอแนวทางเลือกหลาย ๆ วิธี เพื่อสะดวกแก่ผู้มีหน้าที่ตัดสินใจ

2) รูปแบบการประเมินผลของ Provus (Provus Discrepancy Evaluation

Model) โดยอาศัยการเปรียบเทียบข้อมูลในสิ่งที่เกิดขึ้นจริง หรือสิ่งที่ดำเนินการอยู่กับมาตรฐานที่กำหนดขึ้นมา โดยกระทำในทุกขั้นตอนของระบบหลักสูตร ถ้าบกพร่องขั้นตอนใด ก็จะปรับปรุงแก้ไขในขั้นตอนนั้น ๆ ด้วยวิธีการแก้ปัญหา (Problem Solving) ดังภาพ

(มาตรฐานที่กำหนดขึ้น)

S

(เปรียบเทียบ S & P)

(ความแตกต่างที่เกิดขึ้น
ระหว่าง S & P)

การตัดสินใจ

P

(สิ่งที่เกิดขึ้นจริง)

ภาพที่ 10 รูปแบบการประเมินของ Provus

พินดา กาญจนาคุต, 2531 หน้า 17

เมื่อพิจารณาในขั้น D แล้ว พบว่าใช้ได้ก็ดำเนินการต่อไป แต่ถ้ามีข้อบกพร่องผู้ประเมินต้องหาคำตอบว่าทำไมจึงบกพร่อง (ทบทวนมหาวิทยาลัย, 2527)

ใน ค.ศ. 1968 - 1970 Danial Stufflebeam ได้เสนอรูปแบบ CIPP ต่อคณะกรรมการการศึกษาระดับชาติของสหรัฐอเมริกา เพื่อประเมินโครงการการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา รวมทั้งโปรแกรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ตลอดจนประเมินโครงการที่เป็นนวัตกรรมด้วย

การประเมินหลักสูตรแบบ CIPP บิดหลักการที่ว่า การประเมินเป็นกระบวนการจัดทำกับ
ข้อมูล 3 อย่างคือ

- (1) การบรรยายว่า สิ่งที่ต้องการคำตอบนั้นคืออะไร
- (2) การรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ต้องอาศัยเทคนิคทางการวัดผลและสถิติ
- (3) การจัดหาข้อมูลให้ผู้ที่จะต้องตัดสินใจดำเนินการต่าง ๆ

เรื่องที่ต้องการพิจารณาตัดสิน 4 ประการ ตามแนวการประเมินแบบนี้ คือ

การวางแผน จะทำให้ได้จุดประสงค์

การจัดโครงสร้าง คือการออกแบบประสบการณ์ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่คาดหวัง

การชี้แผน คือกระบวนการหรือภาคปฏิบัติ

การนำไปใช้หรือการปรับปรุง เป็นการตัดสินพิจารณาผลของโครงการ เพื่อนำไปใช้หรือ
ปรับปรุงใหม่

เมื่อต้องการข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจทั้ง 4 ด้านข้างต้น จึงจำเป็นต้องมีการประเมินใน 4 เรื่องต่อไปนี้ เพื่อให้สอดคล้องกัน ดังนี้ .

(1) การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) คือการประเมินสภาพที่มีอิทธิพลต่อการจัดประสบการณ์ เพื่อทราบปัญหาและความต้องการต่าง ๆ สำหรับนำไปใช้ในการวางแผนเบื้องต้น กำหนดความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ การประเมินชนิดนี้จะทำให้ได้ข่าวสารเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการหรือปัญหา เพื่อพัฒนาวัตถุประสงค์หรือปรับปรุงโครงการนั้น ๆ

(2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการหาข้อมูลเพื่อประเมินลักษณะดีและไม่ดีของการออกแบบต่าง ๆ หรือวางแผนประสบการณ์ เป็นการตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่แผนการจัดโครงการที่เหมาะสมที่สุด

(3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาจุดเด่นจุดด้อยของแนวทางที่เลือกใช้และกระบวนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ หลังจากที่มีแผนการไปปฏิบัติจริง เพื่อปรับปรุงแก้ไขวิธีการต่าง ๆ ให้เหมาะสม ในขณะที่โครงการกำลังดำเนินการอยู่จะทำให้ตัดสินใจเลือกกระบวนการได้อย่างเหมาะสม

(4) การประเมินผลิตผล (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการว่า เป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ จะประเมินผู้ที่เรียนไปแล้วว่ามีคุณสมบัติตามความมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด ซึ่งจะให้ทราบคุณค่าของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด ซึ่งจะให้ทราบคุณค่าของหลักสูตรโดยรวมด้วย

การใช้แบบจำลอง CIPP Model จะทำให้ได้ข่าวสารแบบสะสม ได้แก่ การตัดสินใจ หลังจากการประเมินสภาวะแวดล้อมแล้วจะเป็นแนวทางสำหรับการประเมินปัจจัยเบื้องต้น การประเมินกระบวนการและการประเมินผลิตผล การตัดสินใจหลังจากการประเมินปัจจัยเบื้องต้นแล้ว จะเป็นแนวทางในการประเมินกระบวนการ และ การประเมินผลิตผลซึ่งให้ผลย้อนกลับไปถึงการตัดสินใจเลือกวัตถุประสงค์และเลือกแนวทางในการจัดโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์อีกด้วย

รูปแบบกับประเภทของการประเมิน

1. ขั้นแรกของกระบวนการประเมินผลได้แก่ การวัดความต้องการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ การประเมินผลบริบท
2. มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเป้าหมาย
3. มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงของจุดหมาย
4. การประเมินบริบท เริ่มจากการวัดความต้องการ และดำเนินการเรื่อยไปจนถึงขั้นการนำไปใช้
5. การประเมินตัวบ่งชี้เกิดขึ้นระหว่างการกำหนดจุดหมายของหลักสูตร กับการนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินผลกระบวนการเกิดขึ้นระหว่างขั้นการนำไปใช้ Scriven (1967) ได้จำแนกการวิจัยกระบวนการไว้เป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ (1) การศึกษาที่เสริมสร้างในตัว (Noninferential Studies) (2) การตรวจสอบคำอ้างที่เป็นสาเหตุเกี่ยวกับกระบวนการ (Investigation of causal claims about the process) (3) การประเมินผลระหว่างดำเนินงาน (Formative Evaluation)

การศึกษาที่เสร็จสิ้นในตัว ได้แก่ การสังเกต และการค้นหาสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในห้องเรียน การตรวจสอบคำอธิบายที่เป็นสาเหตุเกี่ยวกับกระบวนการ ได้แก่ สิ่งที่น่าสนใจทางการศึกษา บางคน เรียกว่า "การวิจัยเชิงปฏิบัติการ" (Action Research) นั่นเอง ส่วนการประเมินผลระหว่างดำเนินงาน ได้แก่การวัดระหว่างที่กำลังมีการทดลอง จากการประเมินผลกระบวนการทั้งสามประเภทนี้ เราอาจจะเพิ่มคำว่า "การวิจัยเชิงพรรณนา" เข้าไปด้วย เพราะการวิจัยแบบการศึกษาที่เสร็จสิ้นในตัวเกี่ยวกับพฤติกรรมครูและนักเรียนในห้องเรียนเป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัยดังกล่าว การใช้เครื่องมือสำรวจ และการประยุกต์เกณฑ์ที่เรียกว่า "เกณฑ์การประเมิน" ไปใช้ก็ถือว่าตกอยู่ในประเภทการวิจัยเชิงพรรณนา เช่นเดียวกัน

7. การประเมินผลผลิต ได้แก่การประเมินเชิงสรุปผลของกระบวนการทั้งหมด การประเมินผลแบบนี้บางทีเรียกว่า การประเมินผลที่ได้รับ (Outcome Evaluation) การประเมินผลผลิต หรือการประเมินผลโปรแกรม แต่อย่างไรก็ตามการประเมินผลโปรแกรมถูกนำไปใช้ไม่เพียงเฉพาะในการประเมินเชิงสรุปผลเท่านั้น แต่ยังมีลักษณะคล้ายคลึง หรือหมายถึงกระบวนการทั้งหมดของการประเมินผลหลักสูตร ดังนั้น รูปแบบสำหรับการประเมินหลักสูตรอาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า รูปแบบสำหรับการประเมินผลโปรแกรม

จากที่กล่าวมาข้างต้น เราจะเห็นได้ว่าการประเมินหลักสูตร สามารถใช้รูปแบบของการประเมินหลักสูตรได้หลายรูปแบบ ซึ่งการประเมินผลในปัจจุบันเป็นการดำเนินการในลักษณะที่เป็นระบบ โดยเน้นการประเมินทั้งระบบ (System Approach) ซึ่งเป็นการมองทุกส่วนและทุกองค์ประกอบตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ โดยให้ความสำคัญของแต่ละส่วนใกล้เคียงกัน ดังนั้นการประเมินผลในลักษณะนี้ จึงเป็นไปในลักษณะของการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) ซึ่งจะครอบคลุม นโยบาย แนวคิด บัณฑิตนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และผลกระทบ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model เพราะเป็นการประเมินรูปแบบหนึ่งที่เป็นระบบโดยเน้นการประเมินทั้งระบบ (System Approach) ซึ่งมีข้อดีหลายประการ เช่น

(1) จะเน้นการทำงานอย่างมีระบบเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลและการเสนอผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น (สังัด อุทรานันท์, 2528)

(2) สามารถนำข้อมูลจากการประเมินมาใช้ในการตัดสินใจตามขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งดำเนินการติดต่อกันมาช่วงเวลาที่กำหนด เป็นการประเมินผลที่มีทั้งแบบประเมินระหว่างการดำเนินการและแบบประเมินรวบยอด อยู่ด้วยกันอย่างสมบูรณ์ (ฉลอง บุญญานันต์, 2528)

(3) เป็นรูปแบบที่มีลักษณะเป็นการใช้ข้อมูลย้อนกลับในกระบวนการต่าง ๆ ต่อเนื่องกัน และเป็นวัฏจักรที่ครบวงจร ผลจากการประเมินมีประโยชน์สำหรับผู้มีหน้าที่ตัดสินใจ (ระชิต เพชรชื่น, 2529)

จากข้อดีเหล่านี้ จึงทำให้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model สามารถประเมินคุณภาพของหลักสูตรได้เป็นอย่างดี กล่าวคือทำให้เราหาคำตอบได้ว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใด ได้ผลตอบแทนคุ้มค่าหรือไม่ การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ มีข้อผิดพลาด ปัญหาอุปสรรคประการใด จะต้องทำการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ได้อย่างไร

2. ความเป็นมาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 6 รัฐบาลได้เริ่มดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษา เร่งรัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันรณรงค์ให้เด็กเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้มากขึ้น เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปอีก 3 ปี โดยประกาศในท้องที่ที่มีความพร้อมเป็นปี ๆ ไป กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล โดยกำหนดเป้าหมายไว้ว่า จะพยายามให้นักเรียนที่จบประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครบร้อยละ 100 ในปี พ.ศ. 2540 ดังนั้น จึงได้เริ่มดำเนินการโครงการนี้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 โดยมติรัฐมนตรีให้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติทดลองเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดละ 3 โรงเรียน ภายใต้โครงการการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ โดยเปิดในปีการศึกษา 2533-2534 รวมทั้งสิ้น 216 โรงเรียน เป็นผลให้สถิติการเข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพิ่มขึ้นร้อยละ 53.65 ในปีการศึกษา 2533 เป็นร้อยละ 59.2 ในปีการศึกษา 2534 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535)

ด้วยเหตุที่ประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศอยู่ในชนบทห่างไกล ด้อยโอกาสในทุก ๆ ทาง กอปรทั้งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีโรงเรียนกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ กระทรวงศึกษาธิการจึงขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2534 ให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในปีการศึกษา 2534 เพิ่มเติมอีก 1,150 โรงเรียน และ ศาสตราจารย์ ดร.ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ให้ยกเลิกโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ และเปลี่ยนรูปเป็นโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างสมบูรณ์ รวมโรงเรียนที่เปิดแล้วทั้งสิ้น 1,366 โรงเรียน มีห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1,806 ห้องเรียน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น, 2535)

ในแผนพัฒนาการศึกษาฯ ระยะที่ 7 (2535-2539) จะเปิดขยายมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพิ่มขึ้นตามเป้าหมายที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด จำนวน 4,200 ห้องเรียน และในปีการศึกษา 2539 จะสามารถเพิ่มอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ถึงร้อยละ 98 โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีส่วนช่วยเพิ่มอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงร้อยละ 14.3 และคาดว่าปีการศึกษา 2540-2544 จะสามารถเพิ่มอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ถึงร้อยละ 100 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เป้าหมายอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2535-2540
(สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2534)

แผนพัฒนาระยะที่	2535	2536	2537	2538	2539	2540
อัตราการเรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่ 1						
ในระบบไม่รวม สปช.	57.8	62.4	67.6	71.6	73.6	74.0
อัตราการเรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่ 1						
รวมทั้ง สปช. เปิดขยายเพิ่มเติม	65.7	73.9	82.5	86.2	87.9	88.0
อัตราการเรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่ 1						
(รวม กศน.)	69.4	79.5	89.8	95.1	98.3	100.0

2.5.1 จุดมุ่งหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ให้นักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้มีโอกาสพัฒนาทักษะในวิชาชีพที่ตนมีความถนัดและสนใจ
สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

2.5.2 เป้าหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดเป้าหมายดำเนินการ
ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

1) ด้านปริมาณ

- (1) ปีการศึกษา 2533 ดำเนินงานโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ
จังหวัดละ 3 โรงเรียน รวม 216 ห้องเรียน นักเรียนห้องเรียนละ 40 คน
- (2) แผนพัฒนาการศึกษาฯ ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) เริ่มดำเนินงาน
โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 เป็นต้นไป โดยกำหนด
แผนการเปิดโรงเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2534-2537 ปีละ 1,000 ห้องเรียน เมื่อรวมกับโครง
การนำร่องแล้วจะเปิดได้จำนวน 4,200 ห้องเรียน นักเรียนห้องละ 40 คน จากนั้นตั้งแต่ปีการ
ศึกษา 2538 เป็นต้นไปจะใหม่เปิดเพิ่มอีก

2) ด้านคุณภาพ

- (1) คุณลักษณะของนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้
 - ก. ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีพฤติกรรมแสดงออกทางที่ดี
 - ข. ให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ โดยมุ่งเน้นอาชีพ
อิสระตามความสนใจและ เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต
 - ค. สามารถครองตนได้ในระบบเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน มีคุณธรรม
จริยธรรม มีความประพฤติดี เข้าใจความเป็นประชาธิปไตย
 - ง. สนใจใฝ่ศึกษาหาความรู้และการฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
- 3) การบริหารหลักสูตรเพื่อให้เกิดคุณภาพตามความต้องการ
 - (2) การบริหารหลักสูตรเพื่อให้เกิดคุณภาพความต้องการ
 - ก. จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
 - ข. ปรับเนื้อหา สาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

- ค. พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน
- ง. พัฒนาระบบการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ได้ปฏิบัติจริง
- จ. โรงเรียนจัดรูปแบบการสอนวิชาอาชีพที่เหมาะสม
- ฉ. จัดหาหนังสือ อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนการสอน
- ช. พัฒนาการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในปีการศึกษา 2534 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียน เพื่อเปิดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ดังนี้

- 1) เปิดแล้วไม่เป็นผลกระทบกระเทือนต่อโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่แล้ว
- 2) อยู่ในเขตพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำ การเดินทางยากลำบาก ประชากรโดยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม
- 3) โรงเรียนมีความพร้อมด้านอาคาร ห้องเรียน ครูผู้สอน และให้ สปจ. และ สปอ. ร่วมกันพิจารณาจัดบุคลากรปฏิบัติงานในโรงเรียนขยายโอกาสได้ตามความจำเป็น และเหมาะสม
- 4) ผู้ปกครอง ชุมชน ให้การสนับสนุน
- 5) ให้เปิดโรงเรียนปีละประมาณ 1 ใน 4 ของกลุ่มโรงเรียน
- 6) ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัด

2.5.3 แผนการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ วางแผนการดำเนินงานในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ดังต่อไปนี้

1) การเปิดโรงเรียน

เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา เพิ่มขึ้นปีละ 1,000 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 40 คน ตามเป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการ เปิดได้ 4,200 ห้องเรียน ในปีการศึกษา 2538 จากนั้นจะไม่เปิดเพิ่มอีก แต่ถ้ามีความพร้อมเพียงพอ จะเปิดโรงเรียนขยายโอกาสปีละ 1,000 ห้องเรียน จนถึงปีการศึกษา 2539

2) การจัดสรรงบประมาณ

ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดงบประมาณเพื่อดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การจัดตั้งงบประมาณโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2535-2539 (สำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น, 2535)

ปีงบประมาณ	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณ	หมายเหตุ
2535	2,500	2,257,300,000 (สำนักงานประมาณอนุมัติ) 306,684,400	รวมค่าใช้จ่าย ทุกหมวด
2536	3,500	2,854,370,000	
2537	4,500	4,074,660,000	
2538	5,500	4,820,970,000	
2539	6,500	5,606,460,000	

3) การจัดกิจกรรมและโครงการสนับสนุน

3.1 โครงการต่อเนื่องได้กำหนดไว้ดังนี้

- (1) จัดตั้งศูนย์วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและวิชาชีพ เพื่อเป็นแหล่งความรู้และ
ฝึกปฏิบัติของครู นักเรียน และชุมชน
- (2) จัดบริการสุขภาพอนามัยสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา ทั้งด้านการรักษา
พยาบาลและพัฒนาสุขภาพอนามัย
- (3) ฝึกอบรมพัฒนาบุคลากร ครูผู้สอนรายวิชา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอน
และการปรับปรุงระบบการกำหนดตำแหน่ง
- (4) การปรับปรุงแผนการเรียนโดยเน้นกระบวนการศึกษาและฝึกทักษะวิชาชีพ
โดยประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน
- (5) พัฒนาห้องสมุด ให้เป็นแหล่งความรู้และเป็นศูนย์กลางของชุมชน

(6) จัดหาทุนจากภาครัฐและเอกชนทั้งในประเทศและนอกประเทศเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้และประสบการณ์

(7) แผนการจัดตั้งสำนักงานการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นหน่วยงานรองรับการปฏิบัติงานโดยตรง

3.2 โครงการระยะสั้น ได้แก่

(1) เปิดขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด 72 โรงเรียน

(2) ประชุมอบรมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนเปิดใหม่ ปีการศึกษา 2535 จำนวน 1,134 โรงเรียน รวม 1,200 คน

(3) ประชุมสัมมนาศึกษานิเทศก์อำเภอและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง 800 คน

(4) ประชุมอบรมครูผู้สอนรายวิชา 5 รายวิชา

(5) จัดซื้อแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เพื่อจัดสรรให้โรงเรียนในทุก

โรงเรียน

(6) จัดสรรค่าตอบแทนและเงินอุดหนุนให้สำหรับโรงเรียนในโครงการ

(7) จัดสรรเงินค่าครุภัณฑ์ให้ สปจ. สำหรับซื้ออุปกรณ์ให้โรงเรียน

(8) สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ นิเทศติดตามผลการดำเนินงาน

ในโครงการ

(9) สปจ. สปอ. นิเทศติดตามผลการดำเนินงานในโครงการ

(10) โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4) การประสานงาน

เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและบังเกิดผลดี สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ประสานงานและได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งในระดับกรมและส่วนภูมิภาค ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในระดับกรม (สำนักงานการประณ
ศึกษาจังหวัดขอนแก่น, 2535)

หน่วยงาน	ความช่วยเหลือและการสนับสนุน
1. กรมวิชาการ	จัดอบรมผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอน และ ให้เอกสารประกอบหลักสูตรแก่ทุกโรงเรียน การจัดกลุ่มโรงเรียน
2. กรมสามัญศึกษา	ให้ความรู้ด้านการจัดการมัธยมศึกษา จัดโรง เรียน พี่เลี้ยง เป็นวิทยากรทั้งในระดับกรม และระดับโรงเรียนในส่วนภูมิภาค
3. กรมการฝึกหัดครู	การฝึกอบรมครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์
4. สสวท.	การฝึกอบรมครูผู้สอนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และจัดสรรคู่มือครูทั้ง 2 วิชาให้ทุกโรงเรียน
5. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู	การพิจารณาอัตรากำลัง การพัฒนาครูเพื่อเลื่อน ระดับ
6. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	การติดตามประเมินผลและวิจัยทางการศึกษา
7. กรมการศึกษานอกโรงเรียน	ความรู้เรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ วิทยากรสอนวิชาอาชีพ สถานฝึกวิชาชีพ
8. กรมอาชีวศึกษา	การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ สถานฝึกวิชา อาชีพ วิทยากรสอนวิชาอาชีพ
9. ทบวงมหาวิทยาลัย	พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน การ ปรับปรุงหลักสูตร
10. แหล่งภูมิปัญญาและสถานประกอบการ ในชุมชนท้องถิ่น	สนับสนุนการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ วิทยากรพิเศษ งบประมาณ วัสดุ/ครุภัณฑ์/อุปกรณ์

5) การจัดตั้งหน่วยงานบริหารงานขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปีการศึกษา 2533 เป็นปีแรกที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้รับมอบหมายให้เปิดทำการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาภายใต้ชื่อว่า "โครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับ" ดำเนินการบริหารงานโดยจัดตั้งเป็นโครงการพิเศษภายใต้การกำกับ ดูแล ของหน่วยศึกษานิเทศก์ ในปีเริ่มแรกนี้มีโรงเรียนในโครงการทั้งสิ้น 119 โรงเรียน

ปีการศึกษา 2534 กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายที่จะเร่งขยายโอกาสทางการศึกษาให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ได้กำหนดเป้าหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาปีละ 1,000 โรงเรียน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 เป็นต้นไป จนถึงปีการศึกษา 2537 เนื่องจากเป้าหมายด้านบริเวณเพิ่มขึ้นกว่าเป้าหมายโครงการเดิมมาก จำเป็นต้องจัดทำโครงการเพื่อเสนอขออนุมัติคณะรัฐมนตรีใหม่อีกครั้ง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้ดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยจัดทำโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเปลี่ยนแปลงวิธีการบริหารโครงการเสียใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้นคือได้จัดทำโครงการสร้างการบริหารงานและการจัดองค์การเพื่อการบริหารงาน ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานชุดต่าง ๆ ได้แก่

ก. คณะกรรมการเฉพาะกิจขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับกรม มีหน้าที่
อำนวยการ กำหนดนโยบายการบริหารงาน

ข. คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านต่าง ๆ

- 1) คณะอนุกรรมการคัดเลือกโรงเรียน การรับนักเรียน และจัดบุคลากร
- 2) คณะอนุกรรมการจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่าง ๆ
- 3) คณะอนุกรรมการด้านวิชาการ คู่มือครู การเรียน หลักสูตร อุปกรณ์ การสอน
การนิเทศติดตามประเมินผล
- 4) คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์

คณะอนุกรรมการทั้ง 4 ฝ่าย อยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการเฉพาะกิจฯ

2. หน่วยงานบริหาร

จัดตั้งศูนย์อำนวยการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อประสานการดำเนินงานขยายโอกาสทุกระดับ ดังนี้

ระดับกรม เป็นหน่วยงานอยู่ในกองนโยบายและแผน มีผู้อำนวยการกองนโยบายและแผนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ และหัวหน้าฝ่ายแผนงานและโครงการทำหน้าที่เป็นเลขานุการศูนย์ฯ

ระดับจังหวัด อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายแผนงานและงบประมาณ มีผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ หัวหน้าฝ่ายแผนงานและงบประมาณทำหน้าที่เป็นเลขานุการศูนย์ฯ

ระดับอำเภอ อยู่ในความรับผิดชอบของงานบริหารทั่วไป มีหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอเป็นหัวหน้าศูนย์ฯ หัวหน้างานบริหารทั่วไปเป็นเลขานุการศูนย์ฯ

3. แต่งตั้งคณะกรรมการชุดใหม่

ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7 (2536-2539) เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและบังเกิดผลดีสูงสุดจึงปรับปรุงการบริหารงานระดับกรม โดยยกเลิกคณะกรรมการทุกชุดในข้อ 1 พร้อมแต่งตั้งคณะกรรมการใหม่ และปรับโครงสร้างของศูนย์อำนวยการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสำนักงานขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สขพ.) มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

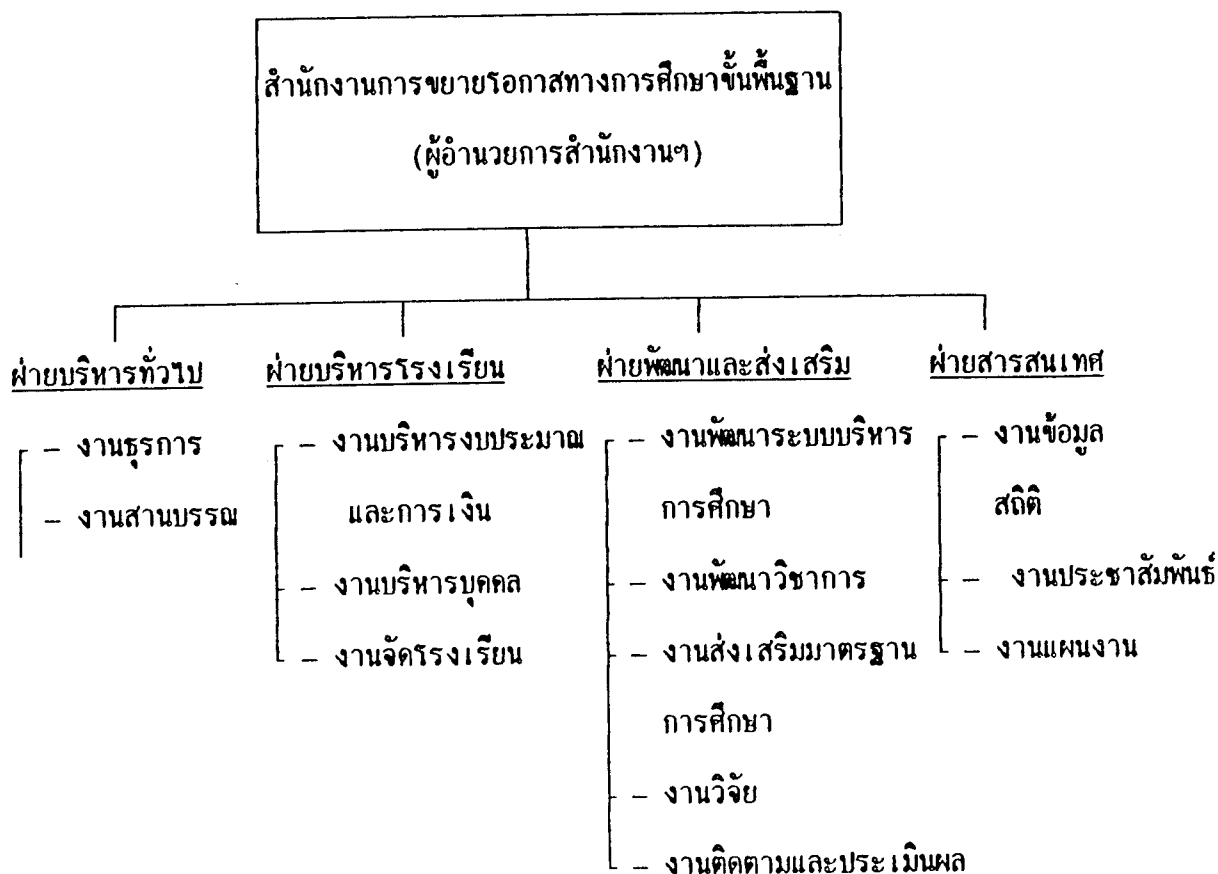
1) จัดตั้งคณะกรรมการการขยายโอกาสทางการศึกษา ให้มีหน้าที่กำกับดูแลงานขยายโอกาสทางการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นประธานกรรมการ และมีผู้อำนวยการสำนักงานการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเลขานุการ

2) จัดตั้งสำนักงานการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นหน่วยงานระดับกอง มีหน้าที่รับผิดชอบงานการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานและขึ้นกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติโดยตรง

3) กำหนดหน้าที่ของสำนักงานการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

- (1) รับผิดชอบงานขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- (2) จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ
- (3) จัดทำข้อมูลการจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา
- (4) จัดทำรายละเอียดความต้องการด้านงบประมาณ และบุคลากรเพื่อการสอนในระดับมัธยมศึกษา
- (5) จัดหางบประมาณ ทุนจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน
- (6) จัดทำเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนในส่วนของมัธยมศึกษา เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน
- (7) จัดทำข้อมูลในการนำเสนอเพื่อพิจารณาการเปิดสอนมัธยมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาและจัดทำแผนการรับนักเรียน แผนชั้นเรียน แผนงานอื่น ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพ
- (8) ศึกษา วิจัย ค้นคว้า เทคนิควิธีการใหม่เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน การสอนและเผยแพร่ความรู้ใหม่ไปยังโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
- (9) จัดทำระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา
- (10) ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมวิชาการ กรมอาชีวศึกษา กรมสามัญศึกษากรมการศึกษานอกโรงเรียน ทบวงมหาวิทยาลัย สสวท. กรมแรงงาน ฯลฯ
- (11) นิเทศ ติดตามผล และประเมินผล
- (12) งานประชาสัมพันธ์
- (13) งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

4) การจัดองค์กรของสำนักงานการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

ภาพที่ 12 องค์การสำนักงานการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น, 2535)

2.6 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อ วันที่ 22 พฤษภาคม 2533 ที่ประชุมมีมติเห็นชอบตามข้อเสนอของกระทรวงศึกษาธิการ อนุมัติให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินงานทดลองโรงเรียนในโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ ในโรงเรียนประถมศึกษา

ปีการศึกษา 2533 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการตามโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับจำนวน 1 โรงเรียน ที่โรงเรียนบ้านวังยาว ตำบลนาหนองทุ่ม อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

ปีการศึกษา 2534 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีนโยบายกำหนดให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น เปิดโรงเรียนโครงการนี้ จำนวน 1 ใน 4 ของกลุ่มโรงเรียน เพื่อสนองนโยบายดังกล่าว สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นได้เปิดโรงเรียน

ในปีการศึกษา 2534 เพิ่มจำนวน 37 โรงเรียน รวมทั้งปีการศึกษา 2533 อีก 1 โรงเรียน รวมเป็น 38 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 1,495 คน และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

และตั้งแต่ปีการศึกษา 2535-2537 คณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น ได้เห็นชอบการเปิดโรงเรียนในโครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น เมื่อการประชุมครั้งที่ 2/2535 วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2535 ดังนี้

ปีการศึกษา 2535 จำนวน 43 โรงเรียน

ปีการศึกษา 2536 จำนวน 40 โรงเรียน

ปีการศึกษา 2537 จำนวน 49 โรงเรียน

2.6.1 นโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดขอนแก่น

การดำเนินงานตามนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของกระทรวงศึกษาธิการนั้น คณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น ได้นำเข้าสู่การพิจารณาที่ประชุม เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2534 และได้ให้ความเห็นชอบในหลักการตามที่คณะกรรมการเฉพาะกิจนำเสนอ เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2534 โดยยึดแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้ คือ

1) กระจายโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ครอบคลุมพื้นที่จังหวัด โดยเน้นพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำ

2) ระยะทางของโรงเรียนที่เปิดสอนต้องห่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอยู่ แล้วไม่ต่ำกว่า 5 กิโลเมตร

3) การเปิดโรงเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ให้เป็นไปตาม ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้มีหนังสือแจ้งผู้อำนวยการการประถมศึกษา จังหวัดตามหนังสือที่ ศธ. 1405/9755 ลงวันที่ 19 มีนาคม 2534 และหนังสือ ที่ ศธ. 1405/10770 ลงวันที่ 14 พฤษภาคม 2534

4) การเพิ่มจำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ตลอดจนการกำหนดที่ตั้ง โรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้หน่วยงานทางการศึกษาหา

นวัตกรรมดำเนินการให้คั่นนักเรียนมากที่สุด

5) การขอจัดตั้งโรงเรียนนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษา การขอจัดตั้งสาขาโรงเรียนให้ศึกษาตามหนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศธ. 0205/34438 ลงวันที่ 6 พฤศจิกายน 2533 ให้คณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัด เป็นผู้พิจารณากำหนด รวมทั้งติดตามผลการดำเนินงานเสนอให้กระทรวงศึกษาธิการทราบเป็นระยะ

3. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มีความมุ่งหวังที่จะพัฒนานักเรียนให้พัฒนาสติปัญญาให้เจริญงอกงามพัฒนาลักษณะนิสัยอันดีงาม เพื่อความเป็นพลเมืองดี และพัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ อันจะเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต (กรมวิชาการ, 2533) ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรดังนี้

1) หลักการของหลักสูตร

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มีหลักการดังนี้

(1) เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง

(2) เป็นการศึกษาทั่วไปเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ

(3) เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ

2) จุดหมายของหลักสูตร

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะเป็นพลเมืองดี ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ครอบให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงานตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชนและครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์สังคม การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังนี้

(1) มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญและทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ

(2) สามารถปฏิบัติตนในการรักษา และเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน

(3) สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับ

ข้อจำกัดต่าง ๆ

(4) มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน

(5) มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน

(6) มีทัศนคติต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงานและมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัด และความสนใจของตนเอง

(7) มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาชีพ มีความสามารถในการจัดการ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

(8) เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิปัญญาการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

3) โครงสร้างของหลักสูตร

โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วยวิชาและกิจกรรม ดังต่อไปนี้

(1) วิชาบังคับแกน จำนวน 39 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วยวิชาในหมวดวิชาต่อไปนี้ คือ

ภาษาไทย	12 หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์	9 หน่วยการเรียนรู้
คณิตศาสตร์	6 หน่วยการเรียนรู้
สังคมศึกษา	6 หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	3 หน่วยการเรียนรู้
ศิลปศึกษา	3 หน่วยการเรียนรู้

(2) วิชาบังคับเลือก จำนวน 18 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วยรายวิชาในหมวดต่อไปนี้

สังคมศึกษา	6 หน่วยการเรียนรู้
------------	--------------------

พละนามัย

6 หน่วยการเรียนรู้

การงาน

6 หน่วยการเรียนรู้

2) วิชาบังคับเลือกเสรี จำนวน 33 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มต่าง ๆ

ต่อไปนี้

(1) กลุ่มวิชาภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ

(2) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

(3) กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

(4) กลุ่มวิชาพัฒนาศิลปะ ได้แก่ พละนามัย ศิลปศึกษา

(5) กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ ได้แก่ อาชีพ

3) กิจกรรม ได้แก่กิจกรรมต่อไปนี้

(1) กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา
สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้นำเพื่อประโยชน์
จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค และกิจกรรมอื่น ๆ อีก 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

(2) กิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้จำนวน 1
คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค

(3) กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

4) แนวการดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายข้างต้น จึง
กำหนดแนวดำเนินการไว้ดังนี้

(1) จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลายเพื่อสำรวจความถนัดและความสนใจ

(2) จัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองและสามารถแสวงหา
แนวทางในการพัฒนาตนเอง

(3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเต็มความสามารถและได้มี
โอกาสหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิชาการ สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระ

(4) จัดให้มีการศึกษาติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

(5) ในการจัดการเรียนการสอนให้ใช้ผสมผสานความรู้กับการปฏิบัติจริงโดยเน้น

กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และกระบวนการกลุ่ม

(6) ให้ท้องถิ่นปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาให้สอดคล้องกับภาพของความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริมให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดเห็นสร้างสรรค์งาน

(7) ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องคุณธรรมและจริยธรรม

(8) ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย

(9) ในการจัดการเรียนการสอน ให้คำนึงถึงความต่อเนื่องกับหลักสูตรประถมศึกษาด้วย

5) หลักเกณฑ์การให้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

(1) เวลาเรียน

- ก. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นใช้เวลาเรียนประมาณ 3 ปี หรือ 6 ภาคเรียน
- ข. ในปีการศึกษาหนึ่ง ให้แบ่งเป็นภาคเรียนปกติ 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ และโรงเรียนอาจเป็นภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร สำหรับภาคฤดูร้อนนี้ซึ่งมีเวลาเรียน 4 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอน จะต้องเป็น 5 เท่า ของภาคปกติ
- ค. ในสัปดาห์หนึ่งโรงเรียนต้องเปิดเรียนไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 7 คาบ คาบละ 50 นาที รวมอย่างน้อย 35 คาบ
- ง. ให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 30 คาบ และจัดให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้นำเพื่อประโยชน์เป็นกิจกรรมบังคับ 1 คาบต่อสัปดาห์ และกิจกรรมอื่น 1 คาบต่อสัปดาห์ และกิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ไขปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ 1 คาบต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ให้มีเวลาสำหรับผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมอิสระอีกสัปดาห์ละ 2 คาบ

(2) หน่วยเรียน

รายวิชาที่ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีหน่วยการเรียน 1 หน่วยการเรียน รายวิชาที่มีจำนวนคาบเรียนมากกว่า หรือน้อยกว่า 2 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีจำนวนหน่วยการเรียนมากขึ้นหรือน้อยลงเป็นไปตามสัดส่วน

(3) วิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี

- ก. ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้
โครงสร้างของหลักสูตร สำหรับภาษาต่างประเทศนักเรียนจะต้องเลือกเพียง 1 ภาษา
- ข. การจัดทำรายวิชาบังคับเลือกและวิชาเสรี นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและการใช้แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

(4) การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียน และการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

(5) เกณฑ์การจบหลักสูตร

- ก. ต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี ตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างจำนวน 90 หน่วยการเรียน และทุกรายวิชาต้องได้รับการตัดสินผลการเรียน
- ข. ต้องได้หน่วยการเรียนวิชาบังคับแกนวิชาภาษาไทยและสังคมศึกษา
- ค. ต้องได้หน่วยการเรียนทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 80 หน่วยการเรียน
- ง. ต้องร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 2 กิจกรรม โดยให้เลือกกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือกิจกรรมยุวภาษา หรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เป็นกิจกรรมบังคับ 1 คาบต่อสัปดาห์ โดยแต่ละกิจกรรมต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาทั้งหมดที่จัดกิจกรรมของแต่ละภาคเรียน และต้องผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมตามที่กำหนด

(6) การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ในกรณีที่จะมีการยกเลิก เพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลงรายวิชาต่าง ๆ ใน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ทำเป็นประกาศหรือคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ

4. หลักสูตรในกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

โครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ประกอบด้วย 5 กลุ่มวิชา กลุ่มวิชาการงาน และอาชีพเป็นกลุ่มวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญและมีลักษณะเด่นที่เอื้อต่อนักเรียนในชนบท เพราะกลุ่มวิชานี้มุ่งให้นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักการทำงานและรู้จักกระบวนการจัดการ

กลุ่มวิชาการงานและอาชีพแบ่งออกเป็น 2 วิชาคือ วิชาการงาน ซึ่งเป็นวิชาบังคับเลือก มีเวลาเรียนจำนวนสัปดาห์ละ 2 คาบต่อภาคเรียน หรือคิดเป็นร้อยละ ประมาณ 6.6 ของจำนวนคาบเวลาเรียนทั้งหมด สำหรับ วิชาชีพ เป็นวิชาเลือกเสรี ซึ่งตามหลักสูตรสามารถเลือกเรียนไม่ถึงสัปดาห์ละ 10 คาบต่อภาคเรียน ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 2 และสัปดาห์ละ 13 คาบต่อภาคเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เมื่อพิจารณารายละเอียดของหลักสูตรพบว่า วิชาการงานประกอบด้วย 5 รายวิชา คือ งานบ้าน การจัดการในบ้าน งานช่างพื้นฐาน งานเกษตรพื้นฐาน และงานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น และยังมีโครงการนี้ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตามความถนัด ความสนใจและความต้องการ อีก 2 โครงการ (รายวิชา) จุดประสงค์สำคัญของวิชาการงานคือ เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ให้ปฏิบัติงานได้ถูกต้อง ตามกระบวนการทำงาน และเพื่อให้มีนิสัยรักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีคุณภาพในการทำงานและสามารถพึ่งตนเองได้

วิชาอาชีพประกอบด้วย 4 กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มงานผลิต กลุ่มงานบริการ กลุ่มงานเสริมงานผลิตและงานบริการและกลุ่มปฏิบัติอาชีพอิสระระหว่างเรียน จุดประสงค์สำคัญของวิชาอาชีพคือเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักของวิชาชีพ มีความสามารถและทักษะอาชีพมีเจตคติที่ดี และมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ ตลอดจนความสามารถในการจัดการธุรกิจ

จากแนวความคิดในการจัดการเรียนการสอน อาชีพทำให้เกิดผลดีมีกิจกรรมสำคัญ ๆ ที่นักวิชาการและผู้ปฏิบัติงาน ที่มีประสบการณ์ได้เสนอแนะไว้หลายอย่าง มีความจำเป็นที่โรงเรียนควรจัดให้มีขึ้นภายในโรงเรียน หรือประสานงานกับหน่วยงานอื่น เพื่อให้ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรม

ได้แก่

- 1) เงินทุนอาชีพ
- 2) ศูนย์ฝึกอาชีพ
- 3) ชุมชนอาชีพจำลอง
- 4) การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน
- 5) การแนะแนวอาชีพ
- 6) การนิเทศการเรียนการสอน

กลุ่มวิชาอาชีพตามโครงสร้างของหลักสูตรฉบับปรับปรุงนี้ มุ่งปรับปรุงเพื่อแก้ไขสภาพปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาอาชีพที่ผ่านมา โดยให้สอดคล้องกับสภาพอาชีพในตลาดแรงงาน และสภาพเศรษฐกิจสังคมของประเทศ และได้กำหนดแนวการจัดการเรียนการสอนวิชาไว้ดังนี้

1. รายวิชาอาชีพได้แบ่งรายวิชาออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มงานผลิต กลุ่มงานบริการ กลุ่มงานเสริมงานผลิตและงานบริการ และกลุ่มปฏิบัติงานอาชีพอิสระระหว่างเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีรายวิชารวมทั้งสิ้น 292 รายวิชา และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีรายวิชาทั้งสิ้น 326 รายวิชา

การเลือกรายวิชาอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายนั้นนอกจากจะเลือกรายวิชาอาชีพในหลักสูตรแล้ว ยังสามารถเลือกได้จากหลักสูตรอื่นใดที่เทียบเท่า และอยู่ในระดับเดียวกันได้อีก เช่น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อาจเลือกจากหลักสูตรนาฏศิลป์ขั้นต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อาจเลือกจากหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นกลางหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรอาชีพระยะสั้นของกรมการศึกษานอกโรงเรียนและกรมอาชีวศึกษา หลักสูตรช่างฝีมือ 1 ปี ของกรมอาชีวศึกษา เป็นต้น

นอกจากรายวิชาชีพดังกล่าวแล้วข้างต้น โรงเรียนยังสามารถพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องหรือตามความต้องการของท้องถิ่นได้ เช่น ปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาในคำอธิบายรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยไม่ทำให้จุดประสงค์และคาบเวลาเรียนเปลี่ยนแปลงไป จากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร หรือโรงเรียนอาจจะจัดทำรายวิชาใหม่เพิ่มเติม ในกรณีที่โรงเรียนพบว่าในท้องถิ่นนั้นมีอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และโรงเรียนมีความพร้อมที่จะเปิดสอนแต่ไม่มีรายวิชาอาชีพดังกล่าวในหลักสูตร ทั้งนี้ต้องเป็นไป

ตามระเบียบที่กำหนดไว้

2. ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรายวิชาอาชีพได้อย่างหลากหลายตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยขึ้นอยู่กับความพร้อมของโรงเรียนที่จะจัดให้เลือกเรียนได้

3. แต่ละรายวิชา ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนซ้ำ เพื่อฝึกทักษะเทคนิค ทางอาชีพ เพิ่มเติมหรือปรับเปลี่ยนวัตถุดิบได้ โดยใส่ตัวอักษร ก ข ค ... ตามลำดับหลังรหัสวิชาเดิม เช่น ผู้เรียนที่เคยเรียนรายวิชาที่มีเนื้อหาและทักษะเฉพาะรายวิชาใดวิชาหนึ่งมาก่อน และในภาคเรียนต่อมาต้องการเรียนซ้ำอีกเพื่อฝึกทักษะ เพิ่มเติมหรือปรับเปลี่ยนวัตถุดิบก็สามารถทำได้ ดังนี้ เดิมรหัส รหัส ข 012 การปลูกพืชผักทั่วไปเปลี่ยนเป็น ข 012 ก การปลูกพืชผักทั่วไปภาคเรียนต่อไป เปลี่ยนเป็น ข 012 ข การปลูกพืชผักทั่วไปเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนจบ ม.ต้น หรือ ม.ปลาย ทั้งนี้หน่วยการเรียนรู้ต้องคงเดิมตลอดไป

4. ผู้เรียนสามารถเลือกรายวิชาอาชีพ/อาชีพ เพื่อการประกอบอาชีพระหว่างเรียนได้ โดยลงทะเบียนเรียนรายวิชา ข 041 ปฏิบัติงานอาชีพ ... โดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขดังนี้

4.1 ผู้เรียนจะต้องผ่านรายวิชาอาชีพที่มีเนื้อหาและทักษะตรงกับรายวิชาที่จะประกอบอาชีพระหว่างเรียนมาก่อน และหรือโรงเรียนได้ตรวจสอบแล้วว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเพียงพอที่ประกอบอาชีพนั้นได้

4.2 โรงเรียนต้องกำหนดให้มีคณะกรรมการเพื่อพิจารณาอนุมัติโครงการ และกำหนดหน่วยการเรียนรู้ตามสภาพอาชีพ และประเมินผลโครงการในแต่ละภาคเรียนเมื่อรวมทุกภาคเรียนแล้วต้องไม่น้อยกว่า 12 หน่วยการเรียนรู้

4.3 โรงเรียนต้องกำหนดให้มีอาจารย์ที่ปรึกษาประจำตัวนักเรียน หรือกลุ่มนักเรียน เพื่อให้คำปรึกษา นิเทศและติดตามผล

4.4 ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนซ้ำรายวิชาเดิมได้เช่นเดียวกับรายวิชาอาชีพอื่น ๆ

5. ยอมรับประสบการณ์จากภายนอกโรงเรียน ในกรณีที่ผู้เรียนมีทักษะเทคนิคทางอาชีพตรงกับรายวิชาอาชีพใด ๆ ในหลักสูตรและโรงเรียนตรวจสอบแล้วว่ามีความรู้ที่ทักษะเพียงพอกับเนื้อหาวิชานั้น ๆ ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนวิชานั้น เพื่อขอรับการประเมินผลให้ได้หน่วยการเรียนรู้โดยไม่ต้องเรียน แต่ถ้าผู้เรียนคนนั้นยังขาดบางเรื่องก็ให้เรียนเพิ่มเติมเฉพาะเรื่องที่ขาดเท่านั้น ทั้งนี้มีเงื่อนไขว่า ม.ต้นจะต้องไม่เกิน 2 หน่วยการเรียนรู้ และ ม.ปลายไม่เกิน 4

หน่วยการเรียนรู้ และเป็นไปตามที่ระเบียบกำหนด นอกจากนี้รายวิชาอาชีพใน ม.ต้นจะไปใช้เทียบประสบการณ์ใน ม.ปลายไม่ได้

6. ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ประสงค์จะเลือกเรียนวิชาอาชีพเพื่อการศึกษาต่อสายอาชีพ สามารถลงทะเบียนเรียนรายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 วิชาอาชีพ 1 (วช 1) และ วิชาอาชีพ 2 (วช 2) ได้

รายวิชาในโครงสร้าง วช 1 และ วช 2 นี้ ส่วนใหญ่เป็นรายวิชาจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2524 ซึ่งเทียบเท่าหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถนำมาจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ มีบางรายวิชา (ส่วนน้อย) ที่มีรหัสวิชาขึ้นต้นด้วยอักษร ศ และ พก. ทบ. เป็นรายวิชาจากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 จึงถูกยกเลิกไป และปรับปรุงเป็นหลักสูตรฉบับปรับปรุงแล้ว ฉะนั้นการลงทะเบียนเรียนตามโครงสร้าง วช 1 และ วช 2 ให้ใช้รหัสวิชาและคำอธิบายรายวิชาเดิมสำหรับรายวิชาที่นำมาจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และสำหรับรายวิชาที่ขึ้นต้นด้วยอักษร ศ และ พก. ทบ. ให้นำคำอธิบายรายวิชาไปเทียบกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และใช้รหัสวิชาใหม่

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรตามรูปแบบ CIPP

ประดินันท์ อูปรมัย (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาเชิงประเมินระบบหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษาในวิทยาลัยครู" โดยแบ่งวิธีการเป็น 2 ตอนคือ ตอนแรกเป็นการแสวงหาแบบจำลองโครงสร้างระบบหลักสูตรจิตวิทยาทางการศึกษาที่นำมาเป็นหลักสูตรมาตรฐาน และตอนหลังเป็นการวิจัยเพื่อศึกษาเชิงประเมินระบบหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษาในวิทยาลัยครูที่ใช้กันอยู่ ณ ปัจจุบัน โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นโครงสร้างระบบหลักสูตรโดยใช้แบบจำลอง CIPP ประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย เนื้อเรื่อง กระบวนการจัดประสบการณ์การศึกษา และการประเมินผล โดยการประเมินหลักสูตรที่เป็นอยู่ เปรียบเทียบกับหลักสูตรที่เป็นมาตรฐาน และส่วนที่เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรคือ ประเมินจากผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาในด้านต่าง ๆ คือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย จากการศึกษาพบว่าโครงสร้างระบบหลักสูตร

จิตวิทยาการศึกษาในวิทยาลัยครูที่ช่วย ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ซึ่งได้จากการลำดับขั้นคะแนนของนักศึกษาในระดับมาก ผลสัมฤทธิ์ทางด้านพุทธิพิสัย บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จิตวิทยาการศึกษาในระดับมาก ผลสัมฤทธิ์ทางด้านจิตพิสัย ผลจากการใช้แบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพ ครูพบว่าบรรลุวัตถุประสงค์ในระดับมากเช่นกัน สำหรับผลสัมฤทธิ์ทางด้านทักษะพิสัยจากการทดสอบ โดยนักศึกษาสาธิต ทักษะการสอบแบบจุลภาคและให้อาจารย์นิเทศก์ประเมินความสามารถลงในแบบประเมินพบว่าบรรลุวัตถุประสงค์ในระดับปานกลาง

ลักษณะ บรรพภาณุจน์ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การประเมินผลโครงการอบรมครูประจำการโดยใช้แบบจำลอง CIPP ประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ครูประจำการที่เข้ารับการอบรมจำนวน 77 คน และอาจารย์ที่ทำการอบรมจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถาม แบบสังเกตการสอน และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อเรื่อง ฐานนิยม ค่ามัธยิมเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินสรุปได้ดังนี้

1) การประเมินวัตถุประสงค์ของโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับหน้าที่และงานของกองส่งเสริมวิทยฐานะของครู โดยนโยบายของกรมการฝึกหัดครู นโยบายทางการศึกษาของประเทศตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 และสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของครูประจำการเป็นอย่างมาก

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น ทรัพยากรและแผนการดำเนินการมีความเหมาะสม เนื่องจากมีความพร้อมในด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีคณะกรรมการดำเนินงาน และอาจารย์ผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ ปัจจัยเบื้องต้นในด้านคุณภาพอาจารย์ผู้สอน อุปกรณ์ประกอบการเรียน เวลาสถานที่ และบริการด้านต่าง ๆ เหมาะสม

3) การประเมินกระบวนการ การดำเนินการอบรมเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผนมีการวางแผนล่วงหน้าและปฏิบัติตาม พฤติกรรมการสอนของอาจารย์มีความเหมาะสมปานกลาง ประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์อยู่ในเกณฑ์ดี

4) การประเมินผลผลิต การอบรมครูประจำการตามโครงการนี้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้ กล่าวคือ ครูประจำการที่เข้ารับการอบรมมีความรู้ความสามารถ โดย

ผ่านการสอบวัดผลหลังการอบรมได้ เป็นผลให้ครูประจำการที่ไม่มีวุฒิครูลดน้อยลง ครูประจำการที่ไม่มีวุฒิครูได้ไปปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาระดับที่สูงขึ้นและคาดว่าโครงการนี้จะสามารถทำให้ครูประจำการที่ไม่มีวุฒิหมดไปในที่สุด

สุทัศน์ วิวัฒนประที (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรกายภาพบำบัด คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล วัดประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาถึงบทบาทการให้บริการชุมชน วิธิตำเนางานศิริราชพยาบาล โดยใช้แบบจำลอง CIPP ประเมินผลปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการและผลิตผลของหลักสูตร เพื่อเสนอเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร การประเมินทำโดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และใช้แบบสอบถามความคิดเห็น โดยเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหลักสูตร อาจารย์ นักศึกษบัณฑิตและหัวหน้าผู้รับผิดชอบ นักกายภาพบำบัด วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยปรากฏในแต่ละด้านดังต่อไปนี้ ด้านบริบท พบว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นจุดมุ่งหมายในระดับทั่วไป โครงสร้างของหลักสูตร เน้นทางด้านทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ ด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่าปัจจัยที่จะสนับสนุน การนำหลักสูตรไปใช้ไม่เหมาะสมเท่าที่ควร เพราะอาจารย์ทำหน้าที่ด้านวิจัย และบริการวิชาการค่อนข้างต่ำ สัดส่วนวุฒิอาจารย์ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัย นอกจากนี้อุปกรณ์การเรียนการสอน ตำราและสถานที่เรียนไม่เพียงพอแก่นักศึกษา แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาอยู่ในระดับดี ด้านกระบวนการ พบว่าได้จัดกิจกรรมการสอนเหมาะสมและปฏิบัติหน้าที่เต็มความสามารถ แต่มีกิจกรรมการเรียนการสอนบางอย่างผู้เรียนเห็นว่าควรแก้ไข ด้านผลิตผล พบว่าหัวหน้าผู้รับผิดชอบนักกายภาพบำบัดเห็นว่า ผู้สำเร็จการศึกษาเป็นผู้มีความสามารถ มีทัศนคติที่ดีมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ มีทักษะและความชำนาญในการปฏิบัติงานตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร แต่ยังต้องการให้ผลิตผลของหลักสูตรมีคุณลักษณะที่สูงกว่าที่เป็นจริง

อัจจิมา สวัสดิ์ชีวิน (2532) ได้ทำการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตร์ วิชาเอกนาฏศิลป์ และการละคร ระดับอนุปริญญา ของสภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2528 โดยใช้แบบจำลอง CIPP ประเมินบริบท ได้แก่จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ประเมินปัจจัยเบื้องต้นได้แก่โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตรอุปกรณ์การสอน ตำราเรียน และสถานที่เรียน ประเมินกระบวนการ ได้แก่กระบวนการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล ประเมินผลผลิต ได้แก่คุณสมบัติของผู้สำเร็จการศึกษา และความต้องการของผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา ใช้ประชากร

ทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัยด้านบริบท พบว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาเอกนาฏศิลป์และการละคร สอดคล้องตามแนวการจำแนกจุดมุ่งหมายของการศึกษาของบลูมทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย สำหรับภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเข้าใจง่าย แต่จุดมุ่งหมายยังไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน

ด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่าโครงสร้างของหลักสูตรควรปรับปรุง จำนวนหน่วยกิตในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป และหมวดวิชาเฉพาะด้านรวมทั้งปรับปรุงชั่วโมงงานภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของหมวดวิชาเฉพาะด้าน สำหรับด้านเนื้อหาของหลักสูตรยังมีความซ้ำซ้อนและเนื้อหาของหลักสูตรกว้างมาก ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอและอุปกรณ์ไม่ทันสมัย ตำราเรียนมีน้อยไม่เพียงพอสำหรับการค้นคว้า สถานที่เรียนยังไม่เหมาะสมต้องปรับปรุง เช่น แยกห้องปฏิบัติและห้องทฤษฎีให้อยู่คนละส่วน

ด้านกระบวนการ อาจารย์มีความเห็นว่ากระบวนการเรียนการสอน โดยส่วนรวมมีความเหมาะสมในด้านการสอน แต่นักศึกษาเห็นว่ายังไม่เหมาะสม เช่น การให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ส่วนในด้านการวัดและประเมินผล โดยส่วนรวมมีความเหมาะสม แต่บางเรื่องต้องปรับปรุง เช่น เกณฑ์ในการให้คะแนนภาคปฏิบัติ ความยุติธรรมในการให้คะแนน

ด้านผลผลิต ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาเห็นว่าผู้สำเร็จการศึกษามีคุณสมบัติโดยส่วนรวมมีความเหมาะสมมาก แต่ผู้บังคับบัญชามีความต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษา มีคุณสมบัติที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้นในทุก ๆ ด้าน ยกเว้นการกำกับและการแสดงและตัดต่อบทละครที่ผู้บังคับบัญชาต้องการน้อย

พัชรา เลิศประเสริฐศิริ (2532) ได้ทำการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง วิชาเอกสุขศึกษา 2529 ในวิทยาลัยพลศึกษาโดยใช้แบบจำลอง CIPP ประเมินสถานะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการและผลผลิต การประเมินสถานะแวดล้อมได้แก่ การประเมินวัตถุประสงค์ และเนื้อหาของหลักสูตรการประเมินปัจจัยเบื้องต้นได้แก่การประเมินคุณภาพอาจารย์ การประเมินกระบวนการได้แก่ การประเมินกระบวนการเรียนและการสอน และการบริหารหลักสูตร และการประเมินผลผลิต ได้แก่ การประเมินคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษากลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

ด้านสภาวะแวดล้อม ได้แก่ วัดอุปประสงค์ของหลักสูตรสอดคล้องตามแนวการจำแนก
วัตถุประสงค์ของการศึกษาทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย และวัตถุประสงค์
ของหลักสูตรสามารถสนองความต้องการของสังคม ในด้านเนื้อหาของหลักสูตรมีความสอดคล้อง
กับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและสามารถสนองความต้องการของสังคมได้ และควรที่จะเพิ่มเนื้อหา
ที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ การจัดการ และภาษาต่างประเทศ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ ประกอบ
อาชีพอิสระได้ นอกจากนี้ยังไม่ควรตัดวิชาสุขภาพส่วนบุคคลและชุมชนออก เนื่องจากวิชานี้มี
ประโยชน์อย่างมากทางด้านสุขภาพทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

ด้านปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ คุณภาพอาจารย์มีความเหมาะสม เนื่องจากอาจารย์ส่วนใหญ่
มีวุฒิการศึกษาด้านสุขศึกษา มีความตั้งใจในการถ่ายทอดวิชาความรู้และประสบการณ์แก่นักศึกษา
พร้อมทั้งมีคุณสมบัติที่ดีของครูสุศึกษา แต่จำนวนอาจารย์ที่จบสาขาสุศึกษายังมีไม่เพียงพอการ
สอนในภาควิชาสุศึกษาต้องอาศัยผู้สอนที่จบในสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น พลศึกษา พยาบาล และ
สังคมวิทยา เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาจารย์ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจัดสัมมนาทางวิชาการ
หรือการอบรมทางวิชาการ หรือการศึกษาต่อ เพื่อพัฒนาคุณภาพอาจารย์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ด้านกระบวนการ ได้แก่ กระบวนการเรียนการสอนโดยรวมมีความเหมาะสม แต่มี
เรื่องที่ต้องปรับปรุง คือ ควรจะเน้นภาคปฏิบัติมากขึ้น และควรพัฒนาเทคนิคการสอน และสื่อการ
สอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ในด้านการบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมปานกลาง เนื่องจากการ
บริหารหลักสูตรในด้านต่าง ๆ อยู่ในเกณฑ์ดี เช่น การยึดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นหลักในการ
การทำงานและมุ่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณภาพดี เป็นต้น ยกเว้นวิธีการคัดเลือกนักศึกษา ซึ่งควรจะ
ได้รับการปรับปรุงให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ด้านผลผลิต ผู้สำเร็จการศึกษาโดยรวมมีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการเป็นครูสุศึกษา
และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และการ
ประกอบอาชีพทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน

วนิช นรินทรานนท์ (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรปริญญาตรีใน
วิทยาลัยพลศึกษา โดยใช้ในแบบจำลอง CIPP ประเมินสภาพบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ
และผลผลิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา
ชั้นปีที่สี่ และผู้สำเร็จการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ด้านบริบท วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสมชัดเจน โครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ต้องเพิ่มให้มากขึ้น และเนื้อหาวิชาของหลักสูตรยังมีความซ้ำซ้อนกันอยู่มาก
- 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่สื่อการเรียนการสอน วัสดุหลักสูตรทั้งปริมาณและคุณภาพยังไม่เหมาะสม และไม่ได้รับความสะดวกในการเบิกยืมอุปกรณ์ ส่วนสถานที่เรียนมีความเหมาะสมดี
- 3) ด้านกระบวนการ การเรียนการสอน ยังต้องปรับปรุงเรื่องการใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกเหนือจากในเวลาเรียนปกติ การวัดและประเมินผล มุ่งเน้นความรู้ และทักษะมากกว่าความคิดสร้างสรรค์
- 4) ด้านผลผลิต ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่ทำงานแล้วและเป็นงานภาคเอกชน ผู้ศึกษาจะมีความรู้ความสามารถในการฝึกและการจัดการกีฬาขั้นพื้นฐาน มีความสามารถเป็นผู้นำทางการกีฬา แต่จะไม่มั่นใจในความสามารถดำเนินการประกอบอาชีพอิสระทางด้านการกีฬา
- 5) ปัญหาของหลักสูตร ปัญหาที่พบคือการขาดตำราที่มีคุณภาพ ขาดงบประมาณ และการประสานระหว่างวิทยาลัยคู่สมทบ

5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ทองอ่อน ปัตถาวร (2534) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การติดตามการดำเนินงานโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ ในเขตการศึกษา 9" ผลการวิจัยพบว่า

- 1) โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ และบุคลากรอยู่ก่อนแล้ว มีนักเรียนเข้าเรียนอยู่ระหว่าง 28-51 คน โดยคัดเลือกและพัฒนาครูผู้สอนที่มีอยู่เดิมให้ทำการสอน โรงเรียนพี่เลี้ยงให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและให้ยืมสื่อการสอนที่จำเป็น ประชาชนให้ความช่วยเหลือด้านแรงงาน ผู้مانเฑศติดตามผลส่วนใหญ่เน้นเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ และแนะนำการดำเนินงานมากกว่าการนิเทศวิชาการ ผู้บริหารและครูผู้สอนกระตือรือร้น และเอาใจใส่การดำเนินงาน การเรียนการสอนเป็นพิเศษ ปัญหาการดำเนินงานได้แก่การจัดสรรงบประมาณจากต้นสังกัดล่าช้า

ไม่เพียงพอต่อความจำเป็น

2) โรงเรียนในโครงการสามารถเตรียมความพร้อม และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้ดี นักเรียนสนใจเรียนและปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนตามที่ครูสอนอย่างเอาใจใส่ ระดับผลการเรียนประจำภาคเรียนที่ 1, 2 โดยเฉลี่ย 2.71 และ 2.66 ตามลำดับ ผู้ปกครองเห็นว่านักเรียนมีความรู้ ความสามารถและความประพฤติดีขึ้น ปัญหาการใช้หลักสูตรได้แก่ สื่อ และอุปกรณ์การสอนขาดแคลน ภาระการสอนของครูมีมากทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

3) ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องเห็นว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดอยู่เดิม 6 ปีไม่เพียงพอ ควรขยายเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี ด้วยวิธีการไม่บังคับและใช้หลักสูตรที่เน้นทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ โดยให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นผู้จัด และเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษา ไปสู่ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาในชนบทห่างไกล

ประชาชนและนักเรียนเห็นด้วยกับการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี ด้วยวิธีการบังคับ และหลักสูตรควรเน้นทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพเท่า ๆ กัน ผู้ปกครองส่งลูกเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา เพราะต้องการให้มีความรู้ และความสามารถในการประกอบอาชีพ สภาพความยากจน และต้องการให้ลูกช่วยทำงานเป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้ปกครองไม่ส่งลูกเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา

วนิดา น้อยสุข (2534) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า "องค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเรียนต่อ และไม่เรียนต่อระดับมัธยมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับเขตการศึกษา 9" ผลการวิจัยพบว่า

1) องค์ประกอบด้านสภาพส่วนตัวของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับการเรียนต่อและไม่เรียนต่อของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 หรือต่ำกว่าคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดเห็นว่าผลของการเรียนมีส่วนในการตัดสินใจเรียนต่อหรือไม่เรียนต่อ การมีที่กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า ความต้องการในการเรียนต่อความต้องการด้านสถานที่เรียนต่อ และความคาดหวังในอาชีพของนักเรียน

2) องค์ประกอบด้านสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับการเรียนต่อและไม่เรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือต่ำกว่าคือระดับ

การศึกษาของนิคมารดา รายได้ของครอบครัว ความเอาใจใส่และติดตามผลการเรียนของนักเรียน การเห็นคุณค่าของการศึกษา ความคิดเห็นเรื่องผลการเรียนบุตรหลาน ความต้องการให้บุตรหลานได้เรียนต่อ ความต้องการด้านสถานที่เรียนต่อของบุตร ความต้องการต่อระดับการศึกษาสูงของบุตร ความต้องการให้ความรู้ของโรงเรียน และความคาดหวังในประกอบอาชีพของบุตร

3) องค์ประกอบด้านสถานภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการเรียนต่อและไม่เรียนต่อของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือต่ำกว่า คือวิธีการได้รับข่าวสารการเรียนต่อของนักเรียน วิธีการที่ผู้ปกครองได้รับข่าวสารการเรียนต่อนักเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนของนักเรียน การเคยขาดเรียนของนักเรียน และเหตุผลในการไม่ยอมมาโรงเรียนของนักเรียน

4) ความคิดเห็นของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับเหตุผลการเรียนและไม่เรียนสอคล้องกัน คือ นักเรียนจะเรียนเพราะผู้ปกครองอยากให้เรียน และเห็นด้วยกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มวิชาการงานพื้นฐานอาชีพในหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นนำไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการ ซึ่งเห็นว่า ควรปลูกฝังนิสัยรักการทำงาน และทำงานเป็นตั้งแต่เยาว์วัยนอกจากนี้ยังเห็นว่าชุมชนหรือท้องถิ่น ควรมีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนโครงการของโรงเรียน และสนับสนุนหน่วยงานที่ฝึกอาชีพให้กับนักเรียนที่ไม่มีโอกาสได้เรียนต่อ

ชัยศ ภูหนองโอง (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การติดตามการดำเนินงานตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนมากเข้าโครงการเพราะมีความพร้อมในด้านบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ อยู่ห่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษาใกล้ที่สุดระหว่าง 6-30 กิโลเมตร และส่วนมากเปิดสอนได้ไม่เกิน 2 ห้องเรียน ๆ ละไม่เกิน 40 คน คัดเลือกครูเข้าทำการสอนตามความถนัดและตรงกับวุฒิวิชาเอก ครูหลายโรงเรียนสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ประชากรในชุมชนทั่วไปมีอาชีพทางการเกษตร มีรายได้จากการเลี้ยงครอบครัวพออยู่พอกิน มีความสนใจในด้านการพัฒนาการศึกษา สังคมและเศรษฐกิจ ทุก

หมู่บ้านมีไฟฟ้า บางหมู่บ้านมีน้ำประปา สถานีอนามัยและที่อ่านหนังสือพิมพ์ ประชาชนในท้องถิ่นช่วยเหลือสนับสนุนในด้านแรงงาน กลุ่มโรงเรียนให้ยืมวัสดุ ครุภัณฑ์และโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เลี้ยงให้การแนะนำการจัดทำเอกสาร แผนการสอนและการจัดทำข้อทดสอบ จังหวัดเป็นผู้จัดทำให้ครูเข้ารับการอบรมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนเอกสารหลักสูตรได้รับจากกรมวิชาการ โดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จัดสอนวิชาสามัญและวิชาชีพเท่า ๆ กัน การนิเทศติดตามผลเป็นการติดตามการดำเนินงานตามโครงการและเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ นักเรียนมีความสนใจในการเรียนแต่ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์

2. โรงเรียนในโครงการมีปัญหาลหลายประการ เช่น

- 1) มีระยะเวลาเตรียมการน้อยเพียง 1-2 เดือน
- 2) การออกชี้แจงและกระจายเสียงตามหอกระจายข่าวยังไม่ทั่วถึง
- 3) ได้รับการจัดสรรงบประมาณล่าช้า
- 4) ครูมีจำนวนไม่เพียงพอ ขาดทักษะในการสอนด้านวิชาชีพ

3. ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้ปฏิบัติการสอนและผู้เกี่ยวข้องเห็นว่าการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดอยู่เดิม 6 ปี ไม่เพียงพอ ควรจัดขยายเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี เพราะเชื่อว่าจะทำให้พัฒนาคุณภาพชีวิตและมีความรู้ความสามารถมากขึ้น รัฐควรประกาศบังคับตามความต้องการและความจำเป็นดังกล่าวเป็นส่วนหน่วยงานอื่นให้การสนับสนุน ในด้านหลักสูตรควรเน้นวิชาการและวิชาชีพเท่า ๆ กัน และเห็นด้วยกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า เป็นการกระจายการศึกษาไปสู่ชนบทห่างไกล

5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

พงศ์พิศ ทะคง (2523) ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 9 พบว่า การบริหารหลักสูตรที่มีปัญหามากที่สุด คือ ปัญหาเกี่ยวกับวัสดุหลักสูตร และเอกสารประกอบการเรียนมีไม่เพียงพอ รองลงมาคือ การนำเนื้อหาหลักสูตรไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ไม่เหมาะสม คู่มือครูบางวิชาไม่สะดวกในการใช้จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และครูไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและครูสอนไม่ทันตามหลักสูตร ส่วนในด้านการเรียนการสอน เกี่ยวกับตัวครูที่มีปัญหามากที่สุดคือครูไม่ศึกษาเด็กที่มีปัญหาและครูขาดความกระตือรือร้นในการสอน รองลง

มาคือปัญหาเกี่ยวกับครูไม่เตรียมการสอน และครูไม่มีเวลาตรวจผลงานของนักเรียนในด้านการทำงานของครูมีปัญหามากที่สุดคือ จำนวนชั่วโมงของครูแต่ละคนมากเกินไปรองลงมาคือ ปัญหาการจัดครู การใช้ครูไม่ตรงความสามารถ และผู้บริหารไม่สนับสนุน ในด้านที่เกี่ยวกับนักเรียนมีปัญหามากที่สุด คือ นักเรียนไม่สนใจต่อการเรียน รองลงมาคือ นักเรียนเรียนโดยไม่มีเป้าหมายในอนาคต มีพื้นความรู้ไม่เหมาะสมกับชั้นเรียน ขาดความสนใจในกิจกรรมของชุมชนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อพฤติกรรมของครู ในด้านเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมวิชาการที่มีปัญหามากที่สุดคือ โรงเรียนจัดแผนการเรียนไม่สนองต่อความต้องการของนักเรียนได้อย่างกว้างขวางมีห้องปฏิบัติการ-

ไม่เพียงพอ และจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนไม่เพียงพอ รองลงมาคือการใช้และการบำรุงรักษาอุปกรณ์ไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการอบรมทางด้านวิชาการไม่ค่อยส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุด ในด้านที่เกี่ยวกับทักษะของครูที่มีปัญหาพอประมาณคือ ครูเน้นเนื้อหาวิชา มากกว่ากระบวนการเรียนการสอนและครูขาดความรู้ในด้านการผลิตและการใช้อุปกรณ์ ส่วนในด้านการประเมินผลที่เกี่ยวกับวิธีวัดและระบบการวัดที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ การวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อปรับปรุงคุณภาพของข้อสอบ มีการอบรมเกี่ยวกับการวัดผลไม่เพียงพอ ไม่ค่อยมีเวลาในการจัดสอนซ่อมเสริมเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน การใช้เครื่องวัดผลไม่คุ้มค่า เอกสารค้นคว้าเกี่ยวกับการวัดผลไม่เพียงพอ การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมีน้อย

พริ้มเพรา คงชนะ (2526) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนวิชาชีพของท้องถิ่น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 10 ผลการวิจัยพบว่า

1) สื่อการสอนตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอนวิชาชีพต่าง ๆ มีน้อยไม่เพียงพอต่อการฝึกปฏิบัติของผู้เรียน

2) โรงเรียนขาดเงินทุนสนับสนุน ด้านการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกงานให้ผู้เรียน ขาดโรงฝึกงาน และขาดการสนับสนุนด้านการงานอาชีพ

3) โรงเรียนขาดครูผู้สอนวิชาชีพที่จบการศึกษาทางสาขาวิชาชีพโดยตรง

เจิม สืบขจร (2527) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

พุทธศักราช 2521 สรุปได้ว่า (1) ด้านหลักสูตรและเอกสารการใช้หลักสูตรพบว่าโรงเรียนไม่สามารถเปิดวิชาชีพให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นได้ (2) ด้านตารางสอนและวิธีสอน ปรากฏว่า

ครูไม่ปรับปรุงวิธีสอนตามแบบใหม่ เช่นการสอนแบบแก้ปัญหา แบบสืบสวน และแบบสร้างสถานการณ์ เป็นต้น

จำเนียร จวงตระกูล (2531) ที่ได้ศึกษาการติดตามการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 2521 ว่าโรงเรียนมีปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้ ปัญหาในเรื่องขาดอุปกรณ์และสื่อการเรียนและขาดครูหมวดอาชีพ วัสดุอุปกรณ์การศึกษา และห้องสมุดและการจัดสอนซ่อมเสริม ทั้งนี้เนื่องมาจากการขาดงบประมาณด้านการเงิน ขาดการประสานงาน ขาดแหล่งวิทยากรและสถานประกอบการขาดความร่วมมือและขาดการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ

ประสพ โพธิสม (2535) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี โดยศึกษาจากหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ศึกษาในเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนจำนวน 712 คน พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาที่มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ การเตรียมความพร้อมที่ปฏิบัติได้น้อยคือ การจัดเตรียมเอกสารหลักสูตรและตำราเรียน ส่วนการจัดการเรียนการสอนที่ปฏิบัติได้น้อยคือการเปิดสอนด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่บุคลากรไม่เพียงพอ ครุมีการสอนทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาขาดสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นของเอกสารและตำราเรียน ความไม่เหมาะสมของโต๊ะ เก้าอี้และครุภัณฑ์ประจำห้องเรียน

5.4 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดสื่อการเรียนการสอนกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

ลักขณา สมเชื้อ (2524) ได้ศึกษาปัญหาการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งและสอง พบว่า ครูผู้สอนมีประสบการณ์สอนค่อนข้างน้อยด้านผู้บริหารพบว่า ครูส่วนใหญ่มีปัญหามากในเรื่องการนิเทศ ซึ่งศึกษานิเทศก์มานิเทศติดตามผลและแก้ไขปัญหการเรียนการสอนให้ครูในโรงเรียนน้อยมาก ส่วนด้านหลักสูตรพบว่าสื่อการเรียนและกระบวนการเรียนการสอน ครูมีปัญหามากในเรื่องครูไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอน และขาดเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีขนาดพอเหมาะกับการใช้งานของเด็ก โรงเรียนจัดการประชาสัมพันธ์ต่อบุคคลในท้องถิ่นให้มีความเข้าใจและมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพน้อยมาก รวมทั้งการให้แหล่งวิทยากรและวิทยากรในท้องถิ่นได้น้อยที่สุด

นิรมล ธรรมอำนวยสุข (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดการเรียนการสอน วิชาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี โดยวิธีการศึกษาจากเอกสาร ทฤษฎี และจากการใช้ แบบสอบถามจากผู้บริหารโรงเรียน ครูแนะแนว และครูสอนวิชาชีพ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูสอนวิชาชีพ เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตร วิชาชีพ
2. การดำเนินการเปิดการสอนวิชาชีพ ด้านนโยบายและแนวปฏิบัติ พิจารณาจากความ พร้อมของบุคลากรและความสนใจของนักเรียนเป็นนโยบายสนับสนุนการเปิดสอนหมวดเกษตรกรรม คหกรรม ธุรกิจ และช่างอุตสาหกรรม ส่งเสริมให้มีการฝึกปฏิบัติทั้งในด้านการเรียนการสอนปกติ และการจัดกิจกรรมเสริม เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพให้มากขึ้น การวางแผนในการ เปิดสอนใช้วิธีการสำรวจความพร้อมด้านทรัพยากรของโรงเรียนเกี่ยวกับบุคลากร อุปกรณ์สถานที่ ที่ใช้สอนและฝึกงาน เกณฑ์ในการเปิดสอน พิจารณาจากความพร้อมด้านบุคลากรในสาขาวิชาที่ เปิดสอนและความพอเพียงของจำนวนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สอน

ด้านการจัดการแนะแนวส่วนใหญ่จัดการแนะแนวเพื่อการศึกษา มีการให้บริการแนะแนว จัดหาทุนทางการศึกษา การให้บริการแนะแนวทั่วไป และแนะแนวอาชีพ จัดแนะแนวการเลือก วิชาอาชีพกับนักเรียนโดยป้ายนิเทศ ปฐมนิเทศ และการทำแบบสำรวจตนเองเกี่ยวกับอาชีพการ จัดบริการแนะแนวอาชีพ เป็นการให้ความรู้ทั่ว ๆ ไปของอาชีพ โดยให้บริการครอบคลุมในเรื่อง ลักษณะของอาชีพ คุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพ

การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ เอกสารประกอบการสอนส่วนใหญ่มีจำนวนไม่เพียงพอ มีการจัดทำแผนการสอน ใบงาน ใบความรู้ มีการเตรียมการสอน ก่อนสอนมีการชี้แจงให้นักเรียน ทราบถึงจุดประสงค์การเรียนการสอนให้เรียนภาคทฤษฎีก่อนการปฏิบัติ มีการใช้สื่อการเรียน การสอนเป็นบางครั้ง เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ในการวัดและประเมินผล ส่วนใหญ่มี การทดสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียน มีการชี้แจงถึงหลักเกณฑ์และวิธีการวัดผลก่อนการเรียน การสอนในแต่ละจุดประสงค์ มีการประเมินผลงานภาคปฏิบัติ สถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงานส่วนใหญ่ มีจำนวนไม่เพียงพอ มีการฝึกทักษะหรือปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา

3. ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ

ด้านนโยบายพบว่ามีปัญหาในการเปิดสอนวิชาชีพ ความสอดคล้องกับท้องถิ่นน้อย เพราะนักเรียนส่วนใหญ่ไม่สนใจ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านวิชาชีพ การส่งนักเรียนไปฝึกงานนอกสถานศึกษามีปัญหาเนื่องจากเจ้าของสถานฝึกงานไม่ให้ความร่วมมือ โรงเรียนขาดความพร้อมในการเปิดสอนวิชาชีพ

อนงค์ รัตนโรกมล (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานวิชาชีพ ในโรงเรียนมัธยมสาธิตของมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร โดยวิธีใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์ผู้สอนและนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. การเปิดสอนวิชา พื้นฐานวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมสาธิตทุกแห่งขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่โรงเรียนมีอยู่ เช่นอาจารย์ เครื่องมือ และอุปกรณ์ วิชาพื้นฐานวิชาชีพที่โรงเรียนสาธิตทุกแห่งเปิดสอนคือ สาขาพาณิชยกรรม

2. การเลือกเรียนสาขาวิชาพื้นฐานวิชาชีพ นักเรียนส่วนใหญ่เลือกตามความถนัดและความสนใจ นักเรียนต้องการเรียนสาขาเกษตรกรรมมากที่สุด และสาขาช่างอุตสาหกรรมเป็นลำดับรองลงมา สาขาวิชาพื้นฐานวิชาชีพที่โรงเรียนสาธิตเปิดสอนไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

ชลลดา จิตติวัฒนพงษ์ (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานิสัยรักการทำงานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตคู่มือการเรียนการสอนวิชาการทำงานที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างนิสัยรักการทำงานให้แก่นักเรียน และเพื่อหาแนวทางการขยายผลการประยุกต์ใช้คู่มือการเรียนการสอนวิชาการทำงานเพื่อเสริมสร้างนิสัยรักการทำงานของนักเรียนที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

จากการดำเนินงานได้มีการสำรวจความคิดเห็นครู-ศึกษานิเทศก์ทั่วประเทศ และคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร (กลุ่มการงานและอาชีพ) เกี่ยวกับขอบเขตของนิสัยรักการทำงานสรุปได้ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้-ความสามารถในการทำงาน ด้านเจตคติในการทำงาน และด้านนิสัยในการทำงาน ได้นำไปพัฒนาคู่มือการเรียนการสอนวิชาการทำงาน : งานเกษตร และงานช่างในบ้าน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 โครงการ ได้แก่ โครงการปลูกข้าวโพดหวาน

โครงการเลี้ยงไก่กระทง โครงการที่วางกระถางต้นไม้ และโครงการคอมพิวเตอร์ โดยความร่วมมือของกรรมการจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจัดทำรายละเอียดของกลุ่มการเรียนการสอนและนำคู่มือที่พัฒนาขึ้นนี้ไปทดลองใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 1, 5, 12 และ กทม. รวม 9 โรงเรียนปี การศึกษา 2530 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนวิชางานเกษตรและวิชางานช่างในบ้าน ผู้บริหารการใช้หลักสูตร นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน

ผลการทดลองใช้คู่มือครูและคู่มือนักเรียนสรุปได้ว่า คู่มือครูที่เน้นหลักการทำงานกลุ่มการวางแผน การปฏิบัติงาน และการประเมินผลงาน เป็นการเหมาะสมและเพียงพอ และสามารถนำหลักการไปประยุกต์ใช้กับวิชาอื่น ๆ ได้ ด้านการประเมินผลระหว่างการทดลอง ส่วนใหญ่ดำเนินการทดลองไปได้ด้วยดี มีการจัดสภาพและบรรยากาศโรงฝึกงานหรือแปลงเกษตรให้เหมาะสมกับการดำเนินงานตามโครงการ พฤติกรรมเรียนการสอนของครู สำหรับการสอนภาคทฤษฎี ได้แก่ การอธิบาย ทบทวน ชี้แจง บอกกฎเกณฑ์ การสาธิตให้นักเรียนดู การช่วยแก้ปัญหาให้นักเรียน ตั้งคำถามและกระตุ้นให้นักเรียนตอบ ส่วนพฤติกรรมนิสัยรักการทำงานของนักเรียนโดยเฉลี่ยเกิดขึ้นในระดับค่อนข้างมาก นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนวิชาการทำงานค่อนข้างมาก โดยเฉพาะด้านการลงมือปฏิบัติ ผลงานสามารถใช้ประโยชน์ได้ นำความรู้ไปช่วยทางบ้านได้เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ สำหรับครูผู้สอนมีความพึงพอใจในการเรียนการสอนมากทั้งด้านหลักการวิธีการสอน และเป้าหมายของการสอน ผู้บริหารการใช้หลักสูตรมีความเห็นด้วยมาก เพราะนอกจากจะเป็นพื้นฐานการเรียนต่อวิชาชีพแล้ว ยังช่วยอาชีพผู้ปกครอง และได้แนวคิดในการหารายได้ระหว่างเรียนอีกด้วย นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการไม่มีผลกระทบต่อการบริหารโรงเรียนเลยในทุกด้าน ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการนำความรู้จากโรงเรียนมาทำงานพิเศษที่บ้าน ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการทดลองส่วนใหญ่จะไม่มี และเพื่อให้คู่มือชุดดังกล่าวสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ได้จัดสัมมนาหลังจากการทดลอง จนได้รูปแบบที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างนิสัยรักการทำงานของนักเรียนที่สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

ผ่อง แท่นช่วย และคณะ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยประเมินโครงการโรงเรียนตัวอย่างการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาอาชีพ โดยมอบหมายให้คณะทำงานซึ่งประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ ภาควิชาอาชีพ ภาควิชาสามัญ และฝ่ายอื่น ๆ สังกัดส่วนกลางและเขตการศึกษาต่าง ๆ

รวมทั้งครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นตัวแทนประชุมปฏิบัติการสร้างคู่มือดำเนินงานโรงเรียนตัวอย่าง เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของโรงเรียน โดยการใช้คู่มือดำเนินงานโรงเรียนตัวอย่างการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาอาชีพ จัดประชุมชี้แจงผู้บริหารและบุคลากรหลักของโรงเรียนกลุ่มทดลอง 10 โรงเรียน เรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาอาชีพ และกำหนดการนิเทศติดตามผล โดยใช้คู่มือดำเนินงานของโรงเรียนตัวอย่างเป็นสื่อการนิเทศและคัดเลือกโรงเรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเป็นกลุ่มควบคุมอีก 5 โรงเรียน แล้วกำหนดวิธีการและเกณฑ์การประเมิน

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินโครงการในด้านคุณลักษณะของครู และคุณลักษณะของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการบรรยายสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนกลุ่มทดลองเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมก่อนระหว่างและหลังการดำเนินการ และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนคุณลักษณะของครูและนักเรียนใช้วิธีทดสอบความแตกต่างของการพัฒนาการก่อนและหลังการดำเนินงาน ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินโครงการโรงเรียนตัวอย่างการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาอาชีพ

1.1 ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาอาชีพ

การวางแผนจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาอาชีพโรงเรียนทดลอง ดำเนินการได้ร้อยละ 93.33 การจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพร้อยละ 82.0 การจัดบุคลากรด้านอาชีพโรงเรียนทดลองกับโรงเรียนควบคุมไม่แตกต่างกัน การจัดวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณร้อยละ 90 การจัดบรรยากาศส่งเสริมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาอาชีพ ร้อยละ 85.50

1.2 การสนับสนุนจากชุมชน ร้อยละ 78.50

1.3 การดำเนินงานตามแผนด้านพัฒนาอาชีพ ร้อยละ 92.5 การปฏิบัติงานตามโครงการ ร้อยละ 84.14

1.4 การพัฒนาบุคลากร ร้อยละ 88.50

1.5 การประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 60

1.6 การมีส่วนร่วมในการวิจัยและประเมินผล ร้อยละ 85

1.7 รายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน เฉลี่ยคนละ 81.72 บาท

2. คุณลักษณะของครู

- 2.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย ความเชื่อ จุดเน้นของกรมสามัญศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
- 2.2 เจตคติของครูต่อโครงการฯ เชื่อมั่นได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด
- 2.3 เจตคติของครูต่อการประกอบอาชีพอิสระ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
- 2.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระของครูไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. คุณลักษณะของนักเรียน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

- 3.1 ความรู้เข้าใจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด
- 3.2 เจตคติการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียน ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด
- 3.3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียน เชื่อมั่นได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด
- 3.4 ความรับผิดชอบในการทำงานของนักเรียน มีความรับผิดชอบตามเกณฑ์ที่กำหนด
- 3.5 พฤติกรรมในการทำงานของนักเรียนที่มีรายได้ระหว่างเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

ไพโรจน์ ลำตระกูล (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดวิชาอาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษาในพื้นที่ที่มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม โดยวิธีใช้แบบสอบถามกับผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาชีพ และครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษาในพื้นที่ที่มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมจำนวน 38 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

ด้านการเตรียมการจัดวิชาอาชีพ โรงเรียนกำหนดนโยบายเพื่อจัดกลุ่มการเรียนโดยพิจารณาความพร้อมของโรงเรียนเป็นหลัก มีการสำรวจจำนวนและความรู้ความสามารถของครู จัดหาหลักสูตรและ เอกสารประกอบหลักสูตร คู่มือการวัดผลและประเมินผล จัดเตรียมสื่อการสอน ห้องปฏิบัติการและโรงเรียน จัดบุคลากรรับผิดชอบงานแนะแนว สำหรับปัญหาด้านการเตรียมการสอนส่วนใหญ่ได้แก่ ครูผู้สอนมีจำนวนไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้และทักษะวิชาชีพ อุปกรณ์งบประมาณ และอาคารสถานที่มีจำนวนไม่เพียงพอ

ด้านการดำเนินการจัดวิชาชีพ โรงเรียนส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมประชุมอบรม สัมมนา เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการนิเทศและติดตามผล กำหนดให้ใช้ห้องปฏิบัติการและโรงฝึกงาน ในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลระหว่างเรียน และดำเนินการจัดแนะแนวตลอดปี สำหรับ ปัญหาการดำเนินการ ส่วนใหญ่ได้แก่ ครูขาดความรู้ ทักษะในการจัดการเรียนการสอน การใช้ สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียน บุคลากรแนะแนวมียังไม่เพียงพอ ขาดการ วางแผนในการนิเทศและติดตามผล และไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าของสถานประกอบการ ในการจัดส่งนักเรียนไปฝึกงาน

ด้านการติดตามประเมินผลการจัดวิชาชีพ โรงเรียนติดตามผลการเตรียมการและการ ดำเนินงานโดยสอบถามและสังเกตการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบ ศึกษาจากเอกสารและรายงาน สำหรับปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ บุคลากรที่รับผิดชอบมีจำนวนไม่เพียงพอ และขาดเครื่องมือ

วรศรา ศรีสวัสดิ์และคณะ (2535) ได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการสอนวิชางาน ช่างประดิษฐ์ และวิชางานบ้านระดับประถมศึกษา ในจังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาจากครูที่สอนวิชา งานช่างประดิษฐ์ และวิชางานบ้านในชั้น ป.5-6 จำนวน 249 คน จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนจัดครูสอนวิชางานช่างประดิษฐ์และวิชางานบ้านได้ร้อยละ 31.39 ปัญหาในการสอนคือ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน ส่วนด้าน ผู้บริหารส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอน ให้ความสำคัญในการจัดหาหลักสูตร คู่มือครูและแผนการสอน แต่ควรจัดหาวิทยากรหรือศึกษานิเทศก์มาอบรมหรือให้คำแนะนำวิธีการ เรียนการสอน ส่วนทางด้านสื่อการเรียนการสอนกลุ่มตัวอย่างผลิตสื่อการสอนด้วยตนเอง ทำให้มี ปัญหาด้านการเรียนการสอน สำหรับการแก้ปัญหาการเรียนการสอน โดยการของบประมาณ เพิ่มเติมจากโรงเรียนและขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้นักเรียนนำวัสดุอุปกรณ์การเรียนมา บางส่วน ด้านหลักสูตรครูทำความเข้าใจหลักสูตรการสอนโดยการศึกษาด้วยตนเอง และขอเข้ารับ การสอนความคิดเห็นเพิ่มเติม คือ ผู้บริหารควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับใช้ในการเรียน การสอน และควรมีเงินทุนหมุนเวียน เพื่อจัดซื้อวัสดุในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ครูผู้สอนควร มีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตร และเอกสารการสอนเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีเนื้อหาเหมาะสมกับ เวลาและความต้องการของท้องถิ่น

ชลลดา จิตติวัฒนพงศ์ (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่องโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยวิธีใช้แบบประเมินผลการใช้คู่มือครู แบบประเมินข้อคิดเห็นของครูผู้สอน แบบสอบถามผู้บริหาร, แบบสังเกตการเรียนการสอน, แบบสอบถามนักเรียน, แบบสอบถามผู้ปกครอง ในเขตการศึกษา 1, 5, 12 และ กทม. ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านบริบทของการทดลองใช้พบว่า โรงเรียนมีความพร้อมมากกับแนวการจัดกิจกรรมที่ระบุไว้ในคู่มือการเรียนการสอน ยกเว้นด้านวัสดุ อุปกรณ์ มีความพร้อมปานกลาง
2. ด้านปัจจัยตัวบ่อนในการทดลอง พบว่า ครูผู้สอนทุกคนเห็นว่า หลักการในคู่มือครูมีความเหมาะสมดี มีบางส่วนที่ต้องแก้ไขปรับปรุง สำหรับนักเรียนให้ความเห็นว่า คู่มือนักเรียนมีประโยชน์ค่อนข้างมาก และรายละเอียดในคู่มือมีความชัดเจนปานกลาง
3. ด้านผลที่ได้ในระหว่างการทดลองพบว่า สภาพความพร้อมด้านโรงฝึกงานหรือแปลงเกษตรค่อนข้างพร้อม ส่วนเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์นั้นยังมีปัญหาอยู่บ้างบางโรงเรียน กระบวนการเรียนการสอนเป็นการทำงานกลุ่มที่มีการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เน้นให้มีการปฏิบัติมาก การสอนภาคทฤษฎีนั้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่คือ การอธิบาย ทบทวน ชี้แจง บอกกฎเกณฑ์ การสาธิต และกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น สำหรับการสอนภาคปฏิบัตินั้น ครูสังเกตการปฏิบัติงานและให้คำแนะนำในการปฏิบัติงาน สำหรับการใช้คู่มือครูจะใช้คู่มือของกรมวิชาการในการเรียนการสอนทุกครั้ง
4. ด้านผลผลิตที่เกิดขึ้น พบว่านิสักรักการทำงานของนักเรียนจากการสอบถามนักเรียน ครูผู้สอน และผู้ปกครองโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ในระดับค่อนข้างมาก มีความคิดริเริ่มค่อนข้างต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ครูผู้สอนมีความพึงพอใจในกระบวนการสอนมากในเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะแบบปฏิบัติงานที่ชัดเจนให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง การทำงานกลุ่ม การมีคู่มือนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าตนเอง และจัดเป็นโครงการเห็นวงจรการทำงาน นักเรียนมีความพอใจมากในการเรียนการสอน